

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ**

**КАФЕДРА ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНОГО ТА
ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНОГО
ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ
ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ»**

Матеріали науково-практичної конференції

*Україна (м. Харків)
29 жовтня 2019 року*

«Актуальні проблеми військово-соціального та психологічного забезпечення сектору безпеки та оборони України» : Матеріали науково-практичної конференції (Україна, м. Харків, 29 жовтня 2019 року). – Х.: Національна академія Національної гвардії України, 2019. – 120 с.

Оргкомітет конференції:

Белай С.В.: голова конференції, доктор наук з державного управління, професор, полковник, начальник кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення оперативного-тактичного факультету Національної академії Національної гвардії України;

Рютін В.В.: заступник Голови конференції, кандидат педагогічних наук, доцент, полковник, начальник кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України;

Ніконенко М.О.: відповідальний секретар конференції, лейтенант, інженер кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України

У збірнику представлено наукові доповіді у яких відображено узагальнений досвід морально-психологічного забезпечення, формування методологічного підґрунтя для вирішення проблемних питань військово-соціального та психологічного забезпечення службово-бойової діяльності сил сектору безпеки та оборони України. Публікується за матеріалами науково-практичної конференції „Актуальні проблеми військово-соціального та психологічного забезпечення сектору безпеки та оборони України”, що відбулася в Національній академії Національної гвардії України 29 жовтня 2019 року. Матеріали конференції будуть корисними науковцям, викладачам вищих навчальних закладів, керівникам і працівникам силових структур. Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів. За достовірність представлених результатів відповідальність несуть автори.

Белай С.В.

доктор наук з державного управління, професор, начальник кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення оперативно-тактичного факультету Національної академії Національної гвардії України, полковник

Минько О.В.

ад'юнкту докторантури та ад'юнктури Національної академії Національної гвардії України, підполковник

Цивільно-військове співробітництво як складова частина стратегічних комунікацій

На сучасному етапі розбудови та використання за призначенням формувань Національної гвардії України, проведення заходів цивільно-військового співробітництва (далі – ЦВС), що плануються у органах управління Національної гвардії України з огляду їх застосування як в зоні проведення Операції Об'єднаних Сил, так на решті території України - є актуальним питанням, адже ефективно налагоджене ЦВС може бути одним з чинників, який безпосередньо впливатиме на успішність дій формувань НГУ.

Крім того, актуальність розв'язання проблеми пошуку способів ефективного застосування підрозділів ЦВС у операціях формувань НГУ під час врегулювання збройних конфліктів на стратегічному рівні визначається роллю та місцем ЦВС в системі Стратегічних комунікацій держави (СТРАТКОМ) в цілому. Стратегічні комунікації – це скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави – публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави.

Складовими стратегічної комунікації є: публічна дипломатія, зв'язки з громадськістю, інформаційні операції, психологічні операції, залучення

ключових лідерів, цивільно-військове співробітництво, медійні операції, операції і дії в кіберпросторі.

В свою чергу, політика розгортання та діяльності СТРАТКОМ держави базується на таких основних принципах як: кваліфіковане керівництво, правдоподібність, доступність, діалог, масштабність, узгодженість дій, цілеспрямованість, оперативність, безперервність.

У квітні 2017 року Командувачем Національної гвардії України було прийнято рішення щодо створення в складі відділу інформаційної підтримки іміджево-видавничого центру НГУ групи цивільно-військового співробітництва. На групу покладено 21 основне завдання. Першочерговим завданням групи є організація цивільно-військового співробітництва Національної гвардії України. З огляду на Воєнну Доктрину та Доктрину інформаційної безпеки України, значний досвід роботи Управління ЦВС Збройних сил України, досвід іноземних партнерів, в тому числі військових формувань країн-членів НАТО, завдання, які покладені на Національну гвардію України як на військове формування з правоохоронними функціями, систему ЦВС НГУ слід розглядати як складову частину більш складної системи – Стратегічних комунікацій держави. З огляду на зазначене, виникають актуальні питання щодо обміну досвідом з іншими військовими формуваннями держави та іноземними партнерами щодо ЦВС, організації ефективної взаємодії та співпраці з цивільним населенням, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та іншими організаціями в районі виконання завдань, координації діяльності між Національною гвардією України, Збройними силами України та громадськими організаціями, співпраці з представниками волонтерських рухів, громадських та релігійних організацій.

На даний момент розбудова системи ЦВС в НГУ знаходиться на етапі розвитку. З огляду на залучення формувань НГУ до Операції Об'єднаних Сил, проблемні питання підвищення ефективності виконання завдань за призначенням формуваннями Національної гвардії України під час

врегулювання збройного конфлікту шляхом оптимізації діяльності підрозділів ЦВС НГУ, з урахуванням особливостей діяльності НГУ як військового формування з правоохоронними функціями, є перспективним напрямком подальших наукових досліджень.

Васищев В.С.,

старший викладач кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення оперативного-тактичного факультету, Національна академія Національної гвардії України

Протидія інформаційно-психологічному впливу противника на особовий склад військових частин Національної гвардії України при проведенні маршу

Марш це організоване пересування військ у колонах на транспортних засобах, бойових машинах або в пішому порядку дорогами і колонними шляхами з метою виходу до встановленого часу в призначений район або на вказаний рубіж у повній бойовій готовності до виконання бойового завдання.

При проведенні маршу на особовий склад противником здійснюється інформаційно-психологічний вплив, метою якого є погіршення морально-психологічного стану військовослужбовців і дезорганізація їх діяльності.

Органами по роботі з особовим складом здійснюється протидія інформаційно-психологічному впливу противника на особовий склад військових частин Національної гвардії України при проведенні маршу. Протидія інформаційно-психологічному впливу противника організується і здійснюється у три періоди: перший – в період підготовки до маршу; другий – при проведенні маршу й третій – після завершенню маршу. За змістом вона складається з трьох етапів: прогнозування інформаційно-психологічного

впливу противника, профілактики негативних наслідків і зриву психологічних акцій противника. Перші два етапи проводяться при підготовці до проведення маршу, а третій – як у ході підготовки, так і під час маршу.

Як показує практика, етапи протидії інформаційно-психологічному впливу противника включають в себе наступні заходи:

перший етап (прогнозування інформаційно-психологічного впливу противника) - аналіз соціально-політичної обстановки в регіоні (районі) бойових дій з метою виявлення чинників, які можуть ускладнити виконання бойового завдання і можуть бути використані противником в інтересах проведення інформаційно-психологічного впливу; вивчення морально-психологічного стану особового складу своїх військ, виявлення осіб чи груп військовослужбовців, які найбільш піддаються інформаційно-психологічному впливу, вивчення їх особливостей; розвідка, виявлення наявних у противника сил і засобів психологічних операцій, їх розташування, можливих районів залистування та розкидання інших матеріалів інформаційно-психологічного впливу противника, визначення можливої символіки та тематики психологічних операцій противника;

другий етап (профілактика негативних наслідків) - нейтралізація, локалізація соціально-політичних факторів, які можуть бути використані противником для проведення інформаційно-психологічного впливу; нейтралізація військовослужбовців (груп), які найбільш уразливі до інформаційно-психологічного впливу противника, носіїв панічних настроїв, прикріплення їх до найбільш психологічно стійких військовослужбовців; доведення до військовослужбовців сильних і слабких сторін противника, можливих форм і методів психологічних операцій противника; роз'яснення кожному військовослужбовцю справедливого характеру виконання службово-бойових завдань (війни) з нашого боку і агресивних, загарбницьких зазіхань з боку противника; замаскована та скрита підготовка військ до проведення маршу, розповсюдження дезінформації щодо характеру дій, що плануються;

виявлення та нейтралізація ворожих агентів та їх помічників серед особового складу, які розповсюджують чутки, плітки, панічні настрої; інструктаж зв'язківців щодо заборони несанкціонованого прослуховування ефіру; інструктаж командирів розвідувальних груп, авангарду, передових частин про необхідність виявлення районів залицування, розповсюдження інших матеріалів інформаційно-психологічного впливу противника, їх локалізація та повідомлення про них старшому начальнику; проведення підрозділами радіотехнічної розвідки і радіоелектронної боротьби заходів щодо виявлення випадків трансляції радіостанцій противника, аналізу змісту повідомлень, що передаються, та їх радіоелектронне пригнічення;

третій етап (зрив психологічних акцій противника) - оперативне проведення всіх видів інформування: суспільно-політичного, бойового та технічного, швидке реагування на всі події; виховання у військовослужбовців твердої переконаності в правильності розпоряджень і наказів керівництва держави і командування; нарощування морально-психологічного потенціалу військ; виявлення, локалізація районів розповсюдження пропагандистських матеріалів противника, аналіз їх і після цього знищення; бесіди з військовослужбовцями на привалах, інформування; контроль за радіоефіром, підтримання режиму радіомовлення, прихованості зв'язку; контроль за використанням військовослужбовцями штатних засобів радіозв'язку; проведення експрес-оцінки морально-психологічного стану особового складу; виявлення та нейтралізація панічно налаштованих військовослужбовців, надання їм психологічної допомоги.

При проведенні протидії інформаційно-психологічному впливу противника велику увагу слід приділяти швидкому реагуванню на перебіг подій, своєчасному доведенню інформації до особового складу, пам'ятаючи про ефект першості. Він полягає в тому, що перше повідомлення про будь-яку подію спричиняє сильніший вплив, ніж подальші. Друга інформація буде засвоєна лише тоді, коли вдається замінити вже сформовану позицію людини,

що набагато складніше. Тому важливим принципом і є оперативність інформування.

Васильченко Р.В.,

кандидат філософських наук, підполковник,
старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Національна академія Національної гвардії України

Освітній аспект світоглядної культури

Актуальність дослідження освітнього аспекту світоглядної культури у добу глобалізації обумовлена, насамперед, практичними потребами самозбереження і подальшого розвитку людства. Адже саме світогляд, за визнанням більшості дослідників, є зародком усіх ідей і переконань, які визначають спосіб дій індивіда і суспільства, є інспіруючим початком усіх вчинків і дій, що знаходять прояв і у духовній сфері, і у практичній життєдіяльності.

Хоча світоглядна проблематика є невід'ємною складовою філософії, але власне світогляд став самостійним предметом філософського осмислення достатньо пізно. Причини цього М. Гайдеггер вбачає в тому, що тільки у Новий час «починається той рід людського існування, коли уся область людських здібностей виявляється захопленою у якості простору, де намічається і здійснюється оволодіння суцям у цілому» [7, с. 50]. Більш за те, «буття суцього шукають і знаходять у представленості суцього» [7, с. 49]. Такі кардинальні зміни узагальнено виражаються в тому, що «принципове ставлення людини до суцього у цілому формується як світогляд. З того часу це слово проникає у мову. Оскільки світ стає картиною, позиція людини розуміється як світогляд» [7, с. 51].

Отже, вже з самого початку у слові «світогляд» фіксуються смисли, що стають для нього визначальними константами. Воно починає позначати не просто погляди на світ, а форму вираження принципового ставлення людини до суцього у цілому. Відтак оформлюються: предмет світогляду – взаємозв'язок людини і світу; його цілісний характер, коли усі елементи суцього поєднуються у цілісному уявленні про нього, а само це уявлення – зі ставленням до себе і до суцього; його значення як одночасно способу оволодіння суцтєм у цілому і визначення своєї позиції щодо нього.

Етимологічно, слово «світогляд» (Weltanschauung) має німецькі коріння і вперше було вжито І. Кантом у його праці «Критика здатності судження» (1790 р.) і означало світоспоглядання як спостереження світу, даного у почутті, світоспоглядання як сприйняття природи в найширшому сенсі [5]. Поступово, слово «світогляд» почало застосовуватись як термін у творах німецьких романтиків, насамперед у праці Ф.Е. Шлейєрмахера «Промови про релігії» (1799 р), де він створив цілісний образ релігійно-естетичного світогляду у душі раннього романтизму. У близькому до романтиків сенсі застосовував цей термін і Ф. Шеллінг для позначення усвідомленого способу осягати та пояснювати цілісність суцього [5]. Але власно понятійного статусу термін «світогляд» набув у «Феноменології духу» Г.В.Ф. Гегеля (1807 р.). За допомогою цього поняття німецький філософ експлікував спільне і обов'язкове для всіх моральне уявлення. Таке *моральне* навантаження поняття «світогляд» зберігає і донині.

Заслуговує на увагу схема співвіднесення типу особистості і типу світогляду, яку запропонував В. Дільтей і яка згодом стала хрестоматійною. Дільтей, по-суті, підходить до розкриття потрійної структури світогляду, який включає до себе пізнавальну, ціннісну та поведінкові системи, і визначає його життєве підґрунтя – життєвий досвід, що надає світогляду цілісності: «Світогляди не є продуктом мислення. Вони не виникають в результаті лише волі до пізнання. Хоча осягнення дійсності складає важливий етап у їхньому

становленні, однак це лише один з етапів. Світогляд – результат обрання життєвої позиції, яка ґрунтується на відповідному життєвому досвіді. Піднесення життя до свідомості, оцінка життя і діяльності – ось та повільна і важка робота, котру людство здійснило в процесі розвитку світоглядів» [1, с. 225].

На особливу увагу заслуговує типологія світоглядів Е. Шпрангера. Він виокремлює шість ідеальних типів світогляду: «1) *теоретичний*, де домінує споглядальна установка; 2) *естетичний*, де вирішальну роль відіграє переживання; 3) *економічний*, який віддає перевагу економічним благам і забезпеченню благополуччя; 4) *політичний*, зосереджений на бажанні реалізувати себе як владну особистість; 5) *соціальний* світогляд, на відміну від політичного, робить акцент на допомозі людям, сприянні суспільним формам гармонізації більш вартісним і значущим; 6) *релігійний*, сприймає за очевидне служіння Богу» [4, с. 124].

Традиція психологізаторського трактування світогляду знайшла своє продовження у концепції «психології світоглядів» К. Ясперса [10], набувши тут екзистенціального забарвлення.

У методологічному плані продуктивним для теоретичного дослідження світогляду може бути розрізнення, зроблені М.Шелером, трьох специфічних шарів світогляду - «абсолютно природного світогляду», який в умовах будь-якої культури обмежений інваріантними параметрами відношень між життям і смертю, вічністю і часом тощо. Цей шар «абсолютно природного світогляду» має характер константного чинника всіх форм світогляду, на цьому базується «відносно природний світогляд», який у межах епохальних проміжків часу набуває власної культурної специфіки. На цих двох світоглядних утвореннях надбудовується ієрархічно вищий шар - «світогляд формування» [4, с. 127-128].

Для освітнього осмислення проблеми формування світогляду важливе методологічне значення має спільне для представників філософії життя, екзистенціалізму та аксіологічного персоналізму уявлення що «Особистість не ліпиться згідно зі світоглядними шаблонами, за умовностями світоглядних

образів слід бачити багат шарову тканину типово відтворюваних ситуацій само налаштування і самореалізації особистостями себе [4, с. 126]

Список використаних джерел

1. Дильтей В. Типы мировоззрения и обнаружение их в метафизических системах // Культурология. XX век. Антология. М.: Юрист, 1995. – С. 213 – 256.
2. Загороднюк В.П. Світоглядна природа цілепокладання // Філософсько-антропологічні читання 95. Вип. 1. Київ, Інститут філософії НАН України, 1996. – С. 70 – 75.
3. Кирилюк О. Відношення «людина – світ» і світоглядні категорії граничних підстав // Філософсько-антропологічні читання: творча спадщина В.І. Шинкарука та сьогодення (до 80-ліття від дня народження). – Частина 1. // Зб. наук. праць. Філософські діалоги' 2010. – К., 2010 – С. 305 – 313.
4. Лой А. Філософія та світогляд у пізньому марксизмі // Пізній радянський марксизм та сьогодення (До 70-річчя Вадима Іванова) // Філософсько-антропологічні студії' 2003. – К.: Стилос, 2003. – С. 103–130.

Волошко С.А.

заступник начальника командно-штабного факультету по роботі з особовим складом, Національна академія Національної гвардії України

Необхідність вдосконалення нормативно-правової бази оцінювання морально-психологічного стану військовослужбовців

Національної гвардії України

Постановка проблеми. Службово-бойова діяльність (СБД) військовослужбовців Національної гвардії України (НГУ) пов'язана з виконанням завдань підвищеної небезпеки та складності, вона відбувається, переважно, в складних та екстремальних умовах і вимагає від особового складу: успішного виконання професійних функцій, налаштованості на

Всеукраїнська науково-практична конференція Національна академія Національної гвардії України
29 жовтня 2019 року, м. Харків

перемогу, на переборення тягот, незгод, труднощів різноманітного характеру, змобілізованості, мужності, рішучості, психологічної готовності та витривалості, миттєвого реагування на небезпеку тощо [2]. Однак унаслідок впливу професійного стресу, фізичних і психічних навантажень, хронічної перевтоми, ненормованого робочого дня військовослужбовці НГУ часто перебувають у пригніченому морально-психологічному стані (МПС), який знижує або унеможлиблює результативність вирішення ними службово-бойових завдань (СБЗ).

Подібні умови виконання СБЗ характеризуються негативним впливом на психіку людини широкого спектра несприятливих, дискомфортних і загрожуючих факторів, що утворюють високий рівень професійного стресу. Отже, військовослужбовці НГУ, які виконують СБЗ, піддаються не тільки фізичній загрозі (особистому здоров'ю, життю), а також і значному ризику виникнення стресових станів, нервово-психічних розладів і психічній дезадаптації. Останні нерідко стають безпосередньою причиною зривів у професійній діяльності, втрати або значного зниження працездатності, міжособистісних конфліктів, порушень дисципліни, зловживання алкоголем та інших негативних явищ.

Таким чином, стабільний позитивний МПС військовослужбовців є запорукою успішності виконання СБЗ. Отже, оцінювання морально-психологічного стану особового складу НГУ при виконанні СБЗ в складних або екстремальних умовах є актуальним.

Проведений аналіз наукових джерел показав, що на сьогодні в ЗСУ не існує єдиної методики оцінювання МПС особового складу військ (сил) під час бойових дій.

Визначимо, що СБД військовослужбовців НГУ суттєво відрізняється від діяльності ЗСУ та потребує врахування зазначеної специфіки у методиках оцінки МПС [3]. Тому сьогодні назріла нагальна проблема у проведенні дослідження щодо комплексного вирішення зазначених вище проблем.

Без оцінки МПС військ не можна успішно керувати соціальними процесами в повсякденній діяльності військових колективів, досягати моральної переваги перед супротивником, правильно вести управління бойовими діями частин і підрозділів, прогнозувати ймовірний результат виконання СБЗ.

Відомо, що бойовий потенціал військ визначається двома взаємопов'язаними чинниками: якістю і кількістю зброї та бойовими спроможностями особового складу людей, а останні у вирішальній мірі залежать від його МПС [1].

С березня 2014 р. по теперішній час військовослужбовці ЗСУ та НГУ приймають безпосередню участь у бойових діях на сході України. Тому гостро виникло питання оцінки МПС особового складу та підрозділів сил безпеки та оборони України.

Проведений аналіз закордонних наукових досліджень показав, що на сьогодні зарубіжні фахівці приділяють значну увагу психологічному супроводу виконання СБЗ військовослужбовцями в екстремальних (бойових) умовах. Однак підходи оцінювання МПС особового складу в закордонній літературі нами не виявлено.

Висновки

1. На сьогодні у формуваннях сил безпеки і оборони України існує змістовне науковообґрунтоване теоретико-методологічне підґрунтя, яке, в цілому, дозволяє оцінювати МПС військовослужбовців і військових колективів, що, безумовно, відіграє суттєву роль у зміцненні боєздатності й боєготовності армії.

2. Разом з тим відзначимо, що в ЗСУ та НГУ немає жодної методики оцінювання МПС особового складу та військових підрозділів, які визначені нормативно-правовими документами. Тому існує нагальна потреба у розробці та впровадженні такої методики в практичну діяльність військ.

3. Структурними компонентами методики оцінювання МПС особового складу та підрозділів НГУ, на нашу думку, мають бути: оцінка індивідуально-психологічних якостей військовослужбовців, рівні їх мотивації та

психологічної готовності до виконання поставлених СБЗ; рівень впливу суспільно-політичної обстановки на МПС особового складу (групові порушення громадського порядку, масові заворушення, надзвичайний стан, особливий період, бойові дії тощо); рівень довіри особового складу до командування підрозділу, військової частини на та їх впливу на виконання поставлених завдань; стан матеріально-технічного забезпечення; рівень професійної готовності до виконання конкретного СБЗ; прогнозування виникнення негативних психічних реакцій і станів в особового складу при виконанні СБЗ в екстремальних умовах; рівень виникнення психогенних втрат під час виконання СБЗ; рівень спроможності органів військового управління для вжиття невідкладних заходів щодо покращення, зміцнення і стабілізації МПС особового складу та військових колективів.

Горєлишев С.А.,

к.т.н., доцент, старший науковий співробітник науководослідної лабораторії забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України

Байда М.С.,

старший науковий співробітник науководослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України

Перспективні підходи щодо автоматизації роботи психолога Національної гвардії України

В даний час перспективним шляхом розвитку автоматизації процесів управління є концепція розподілених автоматизованих систем управління

(АСУ), спрямованих на локальну обробку інформації. Дана концепція може бути застосована і при організації діяльності фахівців системи психологічного забезпечення Національної гвардії України (НГУ). Це дозволить організувати поділ праці управлінського персоналу, здійснити контроль за діяльністю підлеглих і автоматизувати виконання ними своїх функцій.

Для реалізації цієї ідеї необхідно створити для кожного рівня управління автоматизовані робочі місця (АРМ) на базі персональних комп'ютерів. АРМ фахівця системи психологічного забезпечення – сукупність інформаційно-програмно-апаратних ресурсів, що забезпечують обробку даних в реальному масштабі часу і автоматизацію управлінських функцій діяльності психологічної служби НГ України на всіх її рівнях.

Для забезпечення діяльності органів управління системи психологічного забезпечення НГУ АСУ психологічної служби повинна мати трирівневу ієрархічну структуру і включати: а) АРМи Головного управління НГУ (оперативний рівень); б) АРМи психологічної служби оперативно-територіальних об'єднань НГУ (оперативний та оперативно-тактичний рівні); в) АРМи психологічної служби частин і підрозділів НГУ (тактичний рівень). Передбачається наступні типи АРМ фахівця психологічної служби на тактичному рівні (рівень бригада, полк, окремий батальйон НГУ): АРМ заступника командира частини (по роботі з о/с); АРМ начальника відділення психологічного забезпечення; АРМ начальника служби психологічного забезпечення; АРМ старшого офіцера (психолога) відділення психологічного забезпечення; АРМ офіцера (психолога) відділення психологічного забезпечення; АРМ відповідального виконавця (психолога).

Основна функціональна спрямованість АРМ фахівця психологічної служби: супровід СБД і професійно-психологічна підготовка; професійно-психологічний відбір; вивчення соціально-психологічного клімату; психопрофілактична робота і психологічна реабілітація. Відмінною особливістю АРМ ГУ НГУ, АРМ ОТО, АРМ заступника командира частини є

наявність в складі їх АРМ програмних засобів для контролю і координації діяльності підлеглих, де вся управлінська діяльність описується як сукупність процесів, кожний з яких має дати початку, кінця і відповідальних виконавців.

Відмінні особливості АРМ психолога НГ України: тестова бібліотека включає понад 60 психодіагностичних тестів, які оцінюють найважливіші психологічні, психофізіологічні та соціальнопсихологічні характеристики; є як готові проблемно-орієнтовані тестові батареї, так і можливість формування довільної кількості призначених для користувача тестових батарей; для абсолютної більшості реалізованих тестів здійснюється формування і висновки на друк тестових матеріалів (буклетів та бланків), необхідних для проведення групового бланкового психодіагностичного обстеження; розмежування рівнів доступу до системи, що забезпечує необхідну конфіденційність персональних даних; розвинені засоби комплексного аналізу масивів психодіагностичних даних (угруповання, розрахунок тестових норм, рейтингів та ін.); on-line контроль за ходом тестування і апостеріорного контроль достовірності результатів за шкалами валідності. Користувачам АРМ надається персональний допуск до психологічної інформації у межах передбачених їх функціональними обов'язками.

Визначаються наступні рівні допусків: рівень 1 “максимальний” – повний доступ до психологічної інформації, персональних даних суб'єктів, конфіденційної інформації та інформації з обмеженим доступом; рівень 2 “повний” – обсяг доступу у межах психологічної інформації відносно суб'єктів на яких розповсюджується їх компетенція; рівень 3 “частковий” – обсяг доступу у межах психологічної інформації відносно суб'єктів на яких розповсюджується їх компетенція; рівень 4 “респондент” – доступ до інформації відносно себе особисто, до інших об'єктів – у разі письмового їх дозволу.

Базова конфігурація АРМ психолога включає в себе наступні модулі: 1) меню входу для психолога; 2) модуль відомостей про суб'єктів; 3) модуль –

план психологічного забезпечення НГУ; 4) модуль – картка психологічного супроводу об'єкта; 5) модуль результатів психологічного вивчення; 6) модуль професійно-психологічної підготовки; 7) модуль обліку результатів вивчення соціально-психологічного клімату, соціометричних досліджень відносно об'єкту, військового колективу підрозділів, військових частин НГУ; 8) модуль результатів психологічного супроводження виконання службово-бойових завдань; 9) модуль психопрофілактичних заходів; 10) модуль додаткової психологічної інформації; 11) модуль обліку заходів із членами сімей; 12) модуль-конструктор форм звітів. Всі форми звітів повинні бути формалізовані з невеликими можливостями налаштування.

Гринзовський А.М.

д.м.н., професор,

завідувач кафедри медицини надзвичайних ситуацій та тактичної медицини Національного медичного університету імені О.О. Богомольця

Калашченко С.І.,

магістр медицини, старший викладач

кафедри медицини надзвичайних ситуацій та тактичної медицини

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

Харитонова А.В.,

магістр психології

Формування компетентностей з домедичної допомоги як елементу соціальної адаптації в колективі у курсантів Національної академії Національної гвардії України в системі національної та міжнародної безпеки

В останній час відповідно тенденціям розвитку сектору безпеки та оборони все більшої актуальності набуває підготовка фахівців, зокрема, військовослужбовців навичкам домедичної допомоги (ДД), як у контексті забезпечення збереження високої працездатності та здоров'я

висококваліфікованих фахівців, які приймають участь у забезпеченні високого рівня національної та міжнародної безпеки, так і з точки зору соціальної адаптації в колективі.

В 2017-2018 роках, Міністерство охорони здоров'я України активно розвиває систему навчання окремих категорій немедичних працівників навичкам надання першої невідкладної медичної допомоги вимогами. Відповідно до Закону України «Про екстрену медичну допомогу», стаття 12, постанови Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2012 року № 1115 «Про затвердження Порядку підготовки та підвищення кваліфікації осіб, які зобов'язані надавати домедичну допомогу», наказу МОЗ України від 02 березня 2009 № 132 «Про організацію навчання окремих категорій немедичних працівників навичкам надання першої невідкладної медичної допомоги» та на виконання наказу МОЗ України № 346 від 29.03.2018 року «Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти», бюджетної програми 2301080 від 2018 року «Підвищення кваліфікації медичних та фармацевтичних кадрів та підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у сфері охорони здоров'я, підготовка та підвищення кваліфікації осіб з надання домедичної допомоги», з метою удосконалення підготовки осіб, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками зобов'язані надавати ДД в тому числі в разі виникнення надзвичайної ситуації.

Основаючись на постанові Кабінету Міністрів України від 31.10.2018 року «Про затвердження Воєнно-медичної доктрини України» [1], організація військової медицини в країні в мирний час, під час надзвичайних ситуацій та техногенних катастроф, під час введення надзвичайного чи воєнного стану має включати в себе ефективну систему підготовки груп населення, чия робота пов'язана з ризиком для життя (насамперед, це військовослужбовці, поліцейські, рятувальники), навичкам надання ДД.

Організація системи ДД починається з підготовки кваліфікованих кадрів для надання допомоги постраждалим в умовах виникнення надзвичайної ситуації. Підготовка фахівців має проводитися відповідно до існуючих стандартів (навчальних програм): Basic Life Support (BLS), Basic Trauma Life Support (BTLS), Prehospital Trauma Life Support (PHTLS), Tactical Combat Casualty Care for Medical Personnel (TCCC-MP), Tactical Combat Casualty Care – All Combatants (TCCC-AC), Tactical Emergency Casualty Care (TECC) тощо.

Опираючись на вищезазначені програми, базовими навичками, якими мають оволодіти військовослужбовці під час підготовки по ДД є: визначення свідомості потерпілого за алгоритмом AVPU, первинний огляд потерпілого за алгоритмом САВС, серцево-легенева реанімація (СЛР), постановка назо- та орофарингеального повітропроводу, зупинка критичної кровотечі шляхом накладання турнікету, ізраїльського биндажу чи тампонування рани, переведення потерпілого в стабільне бокове положення, накладання комірця Шанца, транспортна іммобілізація постраждалого на ношах та за допомогою підручних засобів тощо. Важливим елементом надання ДД є вміння злагоджено працювати в команді, швидко орієнтуватися в екстремальній ситуації та приймати правильні рішення щодо тактики ведення потерпілого на догоспітальному етапі. Все це неможливо без соціальної адаптації та здатності пристосовуватися до подій, що динамічно змінюються.

Список використаних джерел

1. Постанова Верховної Ради України про Рекомендації парламентських слухань на тему «Про військово-медичну доктрину України» від 25.11.2015 року. – [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-19/sp:max100>

Данильченко О.А.

старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Національна академія Національної гвардії України, майор

Структура готовності майбутніх офіцерів до професійного спілкування у правоохоронній діяльності

У зв'язку із загостренням воєнно-політичної обстановки в Україні у 2014 році, анексією Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та початком бойових дій на території Донецької та Луганської областей вперше в історії незалежної України постало питання про збройний захист своїх кордонів, державного суверенітету та територіальної цілісності.

Національна гвардія України відповідно до покладених на неї завдань бере участь у відсічі збройної агресії Російської Федерації. Так, щоденно близько 4500 військовослужбовців виконують завдання в зоні проведення операції об'єднаних сил. При цьому суб'єкти управління Національної гвардії України налагоджують взаємодію з іншими правоохоронними органами, а також цивільним населенням. Тому постала необхідність розгляду проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх офіцерів на науковій основі.

За більш ніж тридцятирічний термін інтенсивного вивчення проблема спілкування одержала свій розвиток: у філософії, де досліджується його філо- та онтогенез, співвідношення з іншими категоріями науки, дається його категоріальний і морфологічний аналіз (В. Антонян, А. Брудний, Л. Буєва, М. Каган, О. Леонтьєв, В. Сагатовський, С. Светлова, В. Соковнин, Л. Терентьєва, Л. Чернова й ін.); у соціології, де спілкування розуміється як структурний компонент діяльності і суспільних відносин, елемент способу життя (Б. Ананьєв, М. Дьоміна, М. Каган, О. Ларіна, Б. Лебедев і ін.) й інших науках – педагогіці, етології, етнографії, етиці й естетиці, лінгвістиці, теорії

інформації.

Однак пріоритет у дослідженнях проблем спілкування, безумовно, належить психологічній науці. Зокрема, Л. Виготським, Б. Ананьєвим, Г. Андрєєвою, О. Бодальовим, В. Кабриним, Я. Коломинським, В. Куніциною, А. Леонтєєвим, Б. Ломовим, В. Моляко, В. Мясіщевим, М. Обозовим, В. Панфьоровим, Б. Паригіним, Л. Петровською, К. Платоновим і багатьма іншими були виділені і вивчені види, типи, форми, функції, сторони, засоби, умови, рівні, стадії та механізми спілкування.

Аналіз наукової літератури показав, що сьогодні існують певні дослідження з проблем підготовки майбутніх офіцерів (І. Вдовенко, С. Гаркуша, Р. Гуревич, Л. Коваль, А. Коломієць, Н. Рідей, С. Стрілець та ін.).

Але в той же час дослідження готовності курсантів ВНЗ до професійного спілкування під час правоохоронної діяльності ще не достатньо досліджені. Практично не визначені цілі, завдання, зміст і технологія її формування, не достатньо обґрунтовані принципи його організації та проведення. Проблема критеріїв оцінки також не досліджена. Все це не сприяє цілеспрямованій організації їх підготовки у ВНЗ, суттєво знижує ефективність формування у них професійної культури у процесі підготовки, не створює оптимальних умов для самоактуалізації, не сприяє процесу соціальної адаптації випускників в правоохоронних органах. У зв'язку з цим, проблема готовності курсантів ВНЗ до професійного спілкування має особливе значення для військової педагогіки та практики організації функціонування правоохоронної системи.

Аналіз наукової літератури з проблем комунікативної компетентності дозволив визначити наступні позиції дослідників:

- 1) комунікативні знання, навички та вміння, знання процедури, техніки спілкування (психоаналіз);
- 2) поєднання знань, навичок і вмінь з низкою особистісних особливостей;
- 3) особливі концепції компетентності (Я. Морено).

На погляд науковців (Г. Андрєєва, А. Петровський) структура

компетентності складається з:

- 1) загальних здібностей (навченість);
- 2) комунікативних знань, навичок, умінь (вільне володіння вербальними і невербальними засобами соціальної поведінки (звукове мовлення з використанням фонологічних і невербальних елементів; писемне мовлення зі стилями самовираження і паралінгвистичної графіки) і власне невербальні засоби; організація індивідом міжособистісного простору на своїй території, згідно соціокультурних норм);
- 3) особистісних змінних: Я-концепції (її самототожність, самопідкріплення, стабілізація, самовідношення, образ тіла); пластичної/ригідної установки (відношення і самовідношення); екстернальності/інтернальності; модусу “буття”, а не “володіння”.

Під готовністю майбутнього офіцера до спілкування ми розуміємо складне динамічне та системне утворення особистості, що інтегровано відображається у меті, предметі, способах та зворотному зв'язку під час інтеракцій з підлеглими та складається з ціннісно-мотиваційного, когнітивного, операційно-діяльнісного, емоційно-вольового та самооцінного компонентів, професійно-важливих якостей. Воно, на нашу думку, активується попереднім досвідом комунікації під час професійних дій у різних ситуаціях, моделюванням квазіпрофесійної взаємодії, і демонструє готовність майбутнього офіцера до комунікації та надійної взаємодії.

Згідно аналізу наукових праць, вивчення досвіду діяльності майбутніх офіцерів, пропонуємо таку структуру зазначеної готовності, до якої входять: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, емоційно-вольовий та самооцінний компоненти. Розвиненість цих компонентів є основним критерієм оцінювання професійної готовності офіцерів до правоохоронної діяльності.

Список використаних джерел

1. Балендр А.В. Формування готовності майбутніх офіцерів прикордонників до вирішення конфліктних ситуацій: автореф. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А. В. Балендр. – Хмельницький, 2011. 23 с.
2. Білоус Т.Л. Формування професійної готовності до роботи в екстремальних умовах у майбутніх працівників органів внутрішніх справ України : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Слов'янськ, 2015. 179 с.
3. Пенькова Н.Є. Психологічна готовність військовослужбовців Національної гвардії України до службово-бойової діяльності у процесі проведення антитерористичної операції: автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.09 / Н.Є. Пенькова; Національна академія Національної гвардії України. – Х., 2015. 12 с.
4. Швець, Д.В. Підготовка майбутніх офіцерів МВС України до охорони і забезпечення громадського порядку в процесі фахової підготовки: автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Д.В. Швець; Національний авіаційний університет. - Київ, 2016. 20 с.
5. Ягупов, В.В. Педагогіка : [навч. посіб. для студ.] / В. В. Ягупов. – К. : Либідь, 2003. 560 с.

Загребельний О.В.,

аспірант кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

Розвиток ідей педагогіки миру

як соціально-гуманітарний аспект підготовки правоохоронців до професійної самореалізації

В умовах політичного й суспільного протистояння, що відбувається в країні, нагальною є проблема кожної людини – навчитися педагогіці миру й

добросусідства. Для правоохоронця розв'язання цієї проблеми є внутрішньо особливим завданням, оскільки його професійна діяльність тісно пов'язана з правопорушниками та їхньою агресивною поведінкою. За таких обставин важко говорити про взаєморозуміння і мирне розв'язання конфліктних ситуацій, однак правоохоронець має бути готовим до професійної самореалізації в екстрених умовах правоохоронної діяльності. По суті, професійна самореалізація правоохоронців полягає в розкритті внутрішнього потенціалу згідно Стандартам вищої освіти і кваліфікаційним вимогам.

Останнім часом науковцям і практикам постійно доводиться переконувати освітянську спільноту в тому, соціально-гуманітарні дисципліни в закладах вищої освіти України є важливими і доцільними. Викликано це тим, що ставлення до цих дисциплін є неоднозначним і тому відбувається скорочення годин, надається статус «другорядних дисциплін» порівняно з фаховими дисциплінами. Цілком підтримуємо ідеї вітчизняних авторів стосовно оптимізації циклу соціально-гуманітарних дисциплін у вищій освіті, котрі вважають, що такі дисципліни формують не лише світоглядні знання здобувачів вищої освіти, але, головне, сприяють виробленню їхньої світоглядної свідомої позиції, набуттю досвіду критичного мислення і самостійного розв'язання особистісних і професійних проблем [2]. У соціально-гуманітарному напрямі закладено культурно-цивілізаційний підхід до розв'язання загальних і конкретних проблем співіснування людей на одній планеті. Багатозмістовність цих дисциплін впливає на духовно-інтелектуальний розвиток особистості, емоційну сферу людини, побудову міжособистісних стосунків у колективі. Тому, соціально-гуманітарний напрям підготовки курсантів має важливе значення для формування їхньої готовності до професійної самореалізації.

Педагогіка миру, в нашому розумінні, є нагальною проблемою сьогодення і потребами сучасної людини [1]. Громадяни країни стамилися від свавілля, корупції в усіх сферах, агресії і напруження в соціумі, відсутності захисту й

справедливих рішень правоохоронних органів. Самодостатній та успішній людині потрібен мир у сім'ї, на роботі, в суспільстві. Правоохоронна діяльність є сама такою ланкою в суспільстві, яка має продемонструвати знання і вміння педагогіки миру, здатність людини жити в добросусідстві з іншими людьми, країнами. Тому в соціально-гуманітарній підготовці правоохоронців у закладах із специфічними умовами навчання необхідно реалізовувати ідеї педагогіки миру й добросусідства. До таких ідей віднесемо, як-от: розвиток здатностей правоохоронців до мирного урегулювання конфліктних ситуацій на основі морально-правових норм поведінки; формування позитивного мислення курсантів, яке допомагає їм загартувати силу волі й рішучість; оволодіння техніками самоменеджменту і практичними навичками самоконтролю й само оцінювання власної діяльності.

Отже, поєднання педагогіки миру з потенціалом соціально-гуманітарних дисциплін має позитивні результати в підготовці курсантів до професійної самореалізації в правоохоронній діяльності.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Педагогіка миру: актуальність теорії та практики. Вища освіта України. 2014. № 2. С. 5 – 12.
2. Оптимізація циклу соціально-гуманітарних дисциплін у вищій освіті України в контексті євроінтеграції : монографія (рукопис) / Б.А. Воронкова, М.А. Дебич, Н.М. Дем'яненко, Н.О. Дівінська та ін.] ; за заг. ред. Г.В. Онкович. Київ, 2014. 326 с.

Ілюк О.О.,
старший викладач кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін,
Національна академія Національної
гвардії України

Травматична пам'ять як перманентний чинник посттравматичних стресових розладів

Основною причиною суїцидальної та протиправної поведінки учасників бойових дій посадові особи та науковці визначають посттравматичні стресові розлади (ПТСР), викликані спогадами про психічну травму спричинену травматичним стресовим впливом [1].

Це визначення наводить на думку, що безпосереднім чинником ПТСР є травматична інформація, яка зберігається в несвідомій сфері психіки, а знання механізмів її формування, збереження і трансформації в негативні переживання та ПТСР сприятиме подоланню цього негативного явища.

Генезис ПТСР за ключовими словами змісту основних ланок нейропсихофізіологічних процесів можна визначити таким логічним ланцюгом: небезпечна подія > інформація > відповідність > переживання > конверсія > ПТСР.

У цьому логічному ланцюгу наріжним каменем проблеми є травматична інформація. Оптимізуючи її зміст чи сприйняття, відповідно інтересів особистості, можна зменшити (усунути) негативні переживання, а відповідно й ПТСР. Можливість такої оптимізації залежить від способів формування інформації, збереження та здатності до оптимізації.

Інформація про травматичні події зберігається на рівні особистісного та колективного несвідомого несвідомої сфери психіки. За способами формування інформація поділяється на автоматизми, латентні мегабіти, кризисні фантоми,

наскрізні фантоми та гібридні фантоми. Причому перші чотири види зберігаються в особистісному несвідомому, а останній – в колективному несвідомому несвідомої сфери психіки.

Важливішою особливістю цих видів інформації є здатність до оптимізації. А саме: піддаються оптимізації – латентні мегабіти; оптимізуються після застосування психоаналітичного методу – кризисні фантоми; не піддаються оптимізації – наскрізні фантоми та гібридні фантоми. Чинником ПТСР в учасників бойових дій можуть бути лише ті види інформації, що відноситься до їх особистого досвіду [2].

Оптимізувати травматичну інформацію і послабити (усунути) негативні переживання можна через свідому оптимізацію та формування автоматизмів оптимізації. Але повністю усунути ПТСР вдається не завжди, у більшості випадків вони лише послаблюються.

На нашу думку причина в тому, що інформація про небезпечну подію зберігається не цілісно, а одночасно в різних видах пам'яті. Так деякі фактори небезпечної події зберігаються в біографічній пам'яті у формі вербалізованих (словесно виражених), отже й усвідомлених логіко-понятійних компонентах, а деякі можуть зберігатись у травматичній пам'яті як фрагменти сенсорних компонентів події, що відображаються у вигляді візуальних уявлень, нюхових, слухових, або кінестетичних відчуттів. Їх кодування у вигляді імпліцитної (неявної, схованої) пам'яті, без усвідомлення предмета запам'ятовування, перешкоджає інтеграції в автобіографічну, наративну пам'ять і приєднання до загального фонду знань особистості [3].

Саме тому, оптимізація усвідомленої інформації травматичних (латентних мегабітів) про небезпечну подію, не завжди усуває негативні переживання та ПТСР, тому, що у несвідомій сфері психіки залишаються фрагменти інформації тієї ж події у травматичній (імпліцитній) пам'яті у формі наскрізних фантомів. Які не піддаючись мимовільній і свідомій оптимізації детермінують негативні переживання й ПТСР за сформованим «алгоритмом травматичної конверсії».

Алгоритм травматичної конверсії – це мимовільно сформована і зафіксована в регулюючій системі фізіології організму програма запуску і відтворення послідовних нейропсихофізіологічних процесів щодо трансформації негативної інформації в неприємні переживання та посттравматичні стресові розлади.

Справа в тому, що алгоритм травматичної конверсії формується мимовільно під впливом *цілісного* відображення небезпечної події. А інформація про небезпечну (загрозливу) подію може *одночасно* зберігатись як в біографічній (нарративній) пам'яті, у формі травматичних латентних мегабітів, так і в травматичній (імпліцитній) пам'яті, у формі наскрізних фантомів. При оптимізації травматичних латентних мегабітів неприємні переживання і ПТСР лише послаблюються. Бо навіть випадкова взаємодія з якимисьь сенсорними компонентами цієї небезпечної події негативну дію травматичних наскрізних фантомів реанімує. Вони мимовільно, через сформований алгоритм травматичної конверсії, неприємні переживання та ПТСР відновлюють. Їх небезпечність, ймовірніше, залежить від кількості та інтенсивності сенсорних компонентів події, що наповнили зміст наскрізних фантомів та інше.

Якщо інформація про небезпечну (загрозливу, неприємну) подію зберігається лише в біографічній (нарративній) пам'яті, у формі травматичних латентних мегабітів, то ПТСР, детерміновані цією подією, можна усунути повністю, оптимізуючи латентні мегабіти наближено до інтересів особистості.

Не можна ні усунути ні послабити переживання та ПТСР, якщо інформація про небезпечну подію зберігається лише в травматичній (імпліцитній) пам'яті у формі травматичних кризисних фантомів. По-перше, тому, що кризисні фантоми не оптимізуються, і, по-друге, тому, що спрацьовує алгоритм травматичної конверсії.

Сформованість та стійкість алгоритму травматичної конверсії залежить від трьох груп факторів: інтенсивності дії травматичної ситуації, особливостей соціального оточення та особистісних якостей [4].

Висновки

1. При визначенні причин ПТСР доцільно брати до уваги особливості інформації в особистісному несвідомому несвідомій сфері психіки.
2. Перманентним чинником ПТСР є травматична пам'ять.
3. Суттєвим каталізатором ПТСР можуть бути психофізіологічним утворення у формі алгоритмів травматичної конверсії.

Список використаних джерел

1. Музичко Л. Т. Психокорекційна допомога молоді з посттравматичними порушеннями інтелектуальної та емоційно-вольової сфери. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук. URL: https://new.npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/%D0%94_26.053.23/MUZYCHKO.pdf (дата звернення 17.10.2019).
2. Іллюк О. О. Структура системи психологічного захисту особового складу. Честь і закон. 2016. № 2. С. 58–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chiz_2016_2_10 (дата звернення 11.04.2019).
3. Василюк О. П. Теоретико-методологічний аналіз поняття «травматична пам'ять» з позиції когнітивного підходу. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. 2014. Вип. 48. С. 29–36. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/VKhnpu_psychol_2014_48_6.pdf (дата звернення 11.04.2019).
4. Шевчук О. П. Особистісні предиктори трансформації травматичної пам'яті у посттравматичний стресовий розлад. Наука та освіта - новий вимір. Педагогіка та психологія, II (12). 2014. Вип. 25. URL: http://www.seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/shevchuk_o_p_personality_predictors_of_transformation_of_traumatic_memory_in_posttraumatic_stress_disorder.pdf. (дата звернення 11.04.2019).

Калашченко С.І.,

магістр медицини, старший викладач
кафедри медицини надзвичайних ситуацій та тактичної медицини
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

Гринзовський А.М.

д.м.н., професор,
завідувач кафедри медицини надзвичайних ситуацій та тактичної
медицини Національного медичного університету імені О.О. Богомольця

**Впровадження стандартів НАТО в організацію медичного,
психофізіологічного та психологічного забезпечення працівників
екстремального профілю діяльності як складова безпеки України**

В останній час все більшої актуальності набуває підготовка населення, зокрема, військовослужбовців навичкам тактичної медицини та домедичної допомоги, в які входить профілактика виникнення бойової втоми та бойового стресу, що у контексті забезпечення збереження психологічного здоров'я висококваліфікованих фахівців, які приймають участь у гарантуванні високого рівня національної та міжнародної безпеки, цілком відповідає сучасними тенденціям розвитку сектору безпеки та оборони.

Основаючись на постанові Кабінету Міністрів України від 31.10.2018 року «Про затвердження Воєнно-медичної доктрини України» [1], організація військової медицини в країні в мирний час, під час надзвичайних ситуацій та техногенних катастроф, під час введення надзвичайного чи воєнного стану має включати в себе ефективну систему підготовки груп населення, чия робота пов'язана з ризиком для життя (насамперед, це військовослужбовці, поліцейські, рятувальники). Враховуючи досвід країн НАТО (AMedP-64 «Передова охорона психічного здоров'я (дослідження), додаток А: Управління потенційно травматичними ситуаціями»; Stanag 2564 «Передова охорона

психічного здоров'я», Stanag 2569 «Психологічна робота з потенційно травматичними подіями»), ця система повинна опиратися на організацію профілактики виникнення психологічних порушень, шляхом своєчасного медичного, психофізіологічного та професійно-психологічного відбору та періодичної психофізіологічної та психологічної експрес-діагностиці стану працівників екстремального профілю діяльності та ін.

Організація психофізіологічної оцінки слухачів, чия подальша діяльність буде пов'язана з екстремальними умовами праці, в вищих навчальних закладах України проводиться при вступі та не в повній мірі враховує зміни у слухачів які відбуваються в процесі навчання та бойового вишколу. Це призводить до того, що випускники вузів не можуть працювати за спеціальністю у зв'язку з низькою стресостійкістю та низькою готовністю діяти в ситуаціях пов'язаних з ризиком для життя, що в подальшому має негативний вплив на здоров'я і дієздатність працівників екстремального профілю діяльності, що ставить під загрозу забезпечення службово-бойової діяльності сил сектору безпеки та оборони України.

Постійний моніторинг психологічного стану фахівців, чиї умови діяльності пов'язані з ризиком для життя, та періодичне проведення психофізіологічної експрес-діагностики сприятиме зниженню ймовірності виникнення хвороби адаптації та включенню деструктивних механізмів психологічного захисту при виникненні стресової ситуації.

Отже, для забезпечення передової охорони психічного здоров'я працівників екстремального профілю діяльності та психологічного забезпечення сектору безпеки та оборони України необхідно:

1. Впровадити обов'язкову експрес-оцінку психофізіологічного стану після першого навчально-тренувального збору та проведення вогневої підготовки.

2. Впровадити опанування алгоритмів надання домедичної допомоги по профілактиці та ліквідації бойового стресу (наприклад, акронім BICEPS – поєднання принципів реабілітації комбатантів з ознаками бойового стресу).

Список використаних джерел:

1. Постанова Верховної Ради України про Рекомендації парламентських слухань на тему «Про військово-медичну доктрину України» від 25.11.2015 року. – [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-19/sp:max100>

2. АМедР-64 «Передова охорона психічного здоров'я (дослідження), додаток А: Управління потенційно травматичними ситуаціями».

3. Stanag 2564 «Передова охорона психічного здоров'я»

4. Stanag 2569 «Психологічна робота з потенційно травматичними подіями»

Керницький О.М.,

кандидат педагогічних наук,

доцент, доцент кафедри військово-соціального та психологічного

забезпечення оперативно-тактичного факультету

Національної академії Національної гвардії України

Шабаліна М.О.

студентка факультету психології Харківського національного університету

імені В.Н. Каразіна

Організаційні та психолого-педагогічні аспекти здійснення супервізії діяльності психологів військових частин НГУ

Збройна агресія Росії проти України проявила багато невідомих аспектів сучасної «гібридної війни», серед яких цілий ряд психологічних чинників. Це

Всеукраїнська науково-практична конференція Національна академія Національної гвардії України
29 жовтня 2019 року, м. Харків

підтвердилося і під час участі військових частин НГУ в антитерористичній операції на Сході України, яка стала важким іспитом для кожного військовослужбовця та держави в цілому.

Досвід участі формувань Збройних Сил та Національної гвардії України у проведенні антитерористичної операції і операції об'єднаних сил засвідчив важливість вдосконалення й оновлення підходів до здійснення психологічного забезпечення дій формувань НГУ. У зв'язку із зазначеним постає актуальним питання конкретизації існуючих проблемних аспектів, зокрема здійснення супервізії для психологів військових частин НГУ.

Автори багатьох наукових праць вважають, що супервізія вперше була застосована З. Фройдом, і саме в напрямку психоаналітичного підходу методика супервізії отримала глибоке опрацювання.

Зазвичай супервізію проходили початківці-аналітики в процесі навчання. У процесі ж обговорення клінічних випадків, де досвідчений аналітик виступав в ролі наставника, відбувався розгляд проблем перенесення, контрпереносу, важких для початківця-психоаналітика ситуацій. В ході таких супервізій психоаналітик виходив на новий рівень розуміння проблеми клієнта, власних проблемних ситуацій, що виявляються в процесі психотерапевтичної діяльності.

В даний час супервізія застосовується у всіх напрямках психологічної допомоги та існує не тільки для початківців, але і для досвідчених психологів із значним стажем. Вона служить цілям вдосконалення професійної діяльності практичного психолога, а також способом рефлексії психологом власної діяльності, знаходження індивідуального стилю діяльності, дозволяючи інтегрувати професійні вміння та навички, свій особистий суб'єктивний досвід, а також розвиває вміння відділяти ситуацію допомоги клієнту від своїх установок.

Сучасне розуміння супервізії пропонує С. Кулаков, що стверджує, що клінічна супервізія – це організований навчальний процес, який має чотири

основні мети: адміністративну, оцінну, клінічну та підтримуючу, в якому принципи трансформуються в практичні навички.

Супервізія може проходити в індивідуальній та груповій формі. Індивідуальна супервізія - це процес обговорення супервізором і психологом випадку з практики останнього. Психолог пропонує супервізору ситуацію, а також детальний аналіз своїх дій в процесі надання психологічної допомоги. Предметом обговорення є приватне і фахове обґрунтування вибору і оцінка ефективності запропонованих психологом стратегій психологічного втручання (консультування, роботи з групою, психотерапії), ступінь розуміння психологом виконаної роботи, допущені помилки і т.д.

Групова супервізія - більшою мірою організований і тривалий процес. Учасниками груповий супервізії стають супервізор-наставник і група психологів. В процесі супервізії розбираються випадки кожного з учасників групи, як правило, один випадок за сеанс. У доповіді учасника групи висвітлюються ті ж моменти, що і при індивідуальній супервізії, але більш узагальнено. Далі супервізор і група переходять до обговорення. Крім аналізу ситуації, в процесі групової супервізії відбувається взаємозбагачення учасників групи досвідом роботи, а також техніками психологічної допомоги, що служить цілям самоосвіти і саморозвитку членів групи.

Також існує різновид групової супервізії - балінтовські групи. Даний варіант групової супервізії носить, як правило, навчальний характер. Це добровільне об'єднання професіоналів, засноване на взаємному прагненні до підвищення професійної компетентності, здійсненні професійної підтримки. Балінтовські групи подібні групам зустрічей у підходах К. Роджерса. Вони спрямовані на усвідомлення психологом тих сторін його професійної діяльності, які він не може побачити сам, і на надання колегіальної допомоги у складних для психолога випадках.

Так, саме групова форма супервізії була застосована психологами Запорізької бригади охорони громадського порядку Національної гвардії

України, де проводилася професійна підтримка психологів. До цих заходів залучалися психологи військових частин 3033, 3026 та 3029 Запорізького гарнізону.

Сьогодні значення супервізії для психологів НГУ складно переоцінити, тому варто систематично моніторити стан справ з цим питанням, організувати супервізійні сесії, використовувати можливості інструктивних занять та нарад, науково-практичних конференцій у НАНГУ, залучати досвідчених психологів з цивільних освітніх, консультаційних та медичних установ, розробляти нові методики щодо проведення супервізії на базі мереж зв'язку та інтернету, створення відеочатів тощо.

Кондратюк-Антонова Т.В.,

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри забезпечення державної
безпеки Київського факультету
Національної академії
Національної гвардії України

Щодо питання військово-соціальної роботи сил сектору безпеки та оборони України

Актуальність даної проблематики обумовлена сучасним станом розвитку сил сектору безпеки та оборони України, оскільки соціальна робота з військовослужбовцями, ветеранами та членами їх сімей стає все більш необхідною сьогодні. З іншого боку, виконання завдань, що стоять перед військовими соціальними працівниками, без допомоги представників органів місцевого самоврядування іноді стає неможливим.

Усвідомлення сутності військово-соціальної роботи на даному етапі розвитку нашої країни допоможе більш ефективно інтегрувати зусилля різних відомчих і спеціалізованих структур сектору безпеки та оборони у справі

задоволення потреб військовослужбовців, членів їхніх сімей, осіб, звільнених з військової служби та допризовної молоді.

З'ясуванню різних аспектів військово-соціальної роботи присвятили свої дослідження такі науковці, як Гусак Н. Є.[1], Нескородяна О. П.[1], Савицький В. І.[2, 3] та інші.

Військово-соціальна робота включає в себе такі складові як: виховну роботу, комплекс соціально-правових, інформаційних та організаційних заходів сприяння військовослужбовцям, ветеранам, членам їх сімей у реалізації встановлених законами України та іншими законодавчими актами прав і пільг, одержання соціальної допомоги та компенсацій, створення у військових колективах соціальних умов і гарантій, які забезпечують нормальну життєдіяльність, сумлінне ставлення до виконання службових обов'язків. Також сьогодні необхідно ввести ще один напрям діяльності військово-соціальної роботи – це захист та підтримка учасників бойових дій після їх звільнення та членів їх сімей.

Предметом військово-соціальної роботи повинні бути соціальні процеси, явища та соціальні відносини не тільки у межах військового середовища, що містять у собі певні протиріччя, породжують конфліктні ситуації й безпосередньо впливають на стан боєготовності військовослужбовців, а і процеси, що відбуваються під час адаптації звільнених з військової служби, їх органічне пристосування до нових цивільних умов життя.

Для цього необхідно налагодити чітку систему цілеспрямованих організаційних, правових і виховних взаємодій, що здійснюються державними установами, військовим керівництвом, органами управління та посадовими особами сил сектору безпеки та оборони, громадськими організаціями, скерованих на соціальне обслуговування військовослужбовців, ветеранів, членів їх сімей, на реалізацію встановлених законодавством прав і пільг для осіб, які причетні до сил сектору безпеки та оборони, на здійснення соціальної підтримки цієї специфічної групи населення.

Поряд з головною метою військово-соціальної роботи існують інші, не менш важливі, цілі. Усі вони утворюють своєрідний комплекс цільових настанов, якими повинні керуватися у своїй діяльності командири, представники виховних та інших органів військового управління. До них належать: соціальна підтримка, соціальна допомога, соціальна реабілітація, створення у військових колективах доброзичливої атмосфери, формування соціальної стабільності у військовослужбовців та членів їх сімей, котрі опинилися у складних життєвих ситуаціях, формування умінь, навичок запобігання соціальним проблемам та ефективного їх вирішення.

Нажаль, професійна підготовка військових соціальних працівників для сил сектору безпеки та оборони не дає ще бажаний результат. Відсутній Етичний кодекс військових соціальних працівників, який міг би включати в себе такі основоположні принципи діяльності, як: відповідальність, турбота, повага до людини, чесність, відданість своїй справі, гуманність тощо.

В програми навчальних курсів військових соціальних працівників необхідно включати кращий світовий досвід організації цієї роботи у зарубіжних країнах, які спираються на освітні програми із військової соціальної роботи, де сформульовано перелік рекомендованих практичних навичок, поведінкових та етичних принципів, ключових компетентностей таких працівників; на національні стандарти практики соціальної роботи з військовослужбовцями, ветеранами та членами їх сімей.

Враховуючи все вищезазначене, можна сподіватись, що успішність діяльності військово-соціальних працівників, їхньої допомоги буде забезпечено за умов комплексного підходу до вирішення завдань цієї роботи в усіх сегментах сил сектору безпеки та оборони України.

Список використаних джерел:

1. Гусак Н. Є., Нескородяна О. П. Військові соціальні працівники в Сполучених Штатах Америки / [Електронний ресурс] / URL:

//http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10817/Husak_Neskorodian_a_Viiskovi_sotsialni_pratsivnyky.pdf

2. Савицький В. І. До питання про предмет військової соціальної роботи / [Електронний ресурс] / URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/3296/1/18_savitsky_vi_about_the_matter.pdf

3. Савицький В. І. Особливості військової соціальної роботи з різними категоріями клієнтів / [Електронний ресурс] / URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/4875/1/11%20-%201_9_%20-%2022.pdf

Колесніченко О.С.,

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, начальник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України, науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України

Куруч О.С.,

ад'юнкт докторантури та ад'юнктури Національної академії Національної гвардії України

Мотиви, причини суїцидальної поведінки серед представників екстремальних видів діяльності

В умовах сучасного світу все більшого значення набуває проблема забезпечення життєдіяльності людського життя. У зв'язку з цим військові, рятувальники, охоронці, пожежні, працівники правоохоронних органів та інші, працюють в екстремальних умовах із постійною загрозою для їх здоров'я та життя.

Саме поняття „екстремальний” (від лат. *extremum* – крайній) використовують для об'єднання понять як максимуму так і мінімуму.

Екстремальні умови можуть створюватися не лише максимізацією (сверхдією), але й мінімізацією (дефіцитом) діючих факторів. В обох випадках це призводить до подібних результатів. Проблемами екстремального способу життя та екстремальними видами діяльності займається відносно молода галузь психології, яку визначають по-різному – психологія діяльності в екстремальних умовах, психологія праці в особливих умовах, екстремальна психологія, та екстремальна психопедагогіка.

І. Малкіна-Пих класифікує екстремальні (надзвичайні) ситуації за наступними ознаками: — за ступенем неочікуваності (непрогнозовані та прогнозовані); — за швидкістю розповсюдження (надзвичайна ситуація може мати вибуховий, стрімкий, помірний, плавний характер розповсюдження, і такий, що швидко поширюється); — за масштабом розповсюдження (локальні, місцеві, територіальні, регіональні, федеральні, трансграничні); — за тривалістю дії (можуть носити короткотривалий характер або ж мати довготривалу дію); — за характером впливу (навмисні та ненавмисні) [3].

В. Лебедев у своїй праці наголошує, що загроза для життя в екстремальних умовах діяльності певним чином впливає на психічний стан особистості. Він стверджує, що більшість представників ризиконебезпечних професій в умовах серйозного ризику відчувають стенічні емоції, а також проявляють мужність та героїзм під час виконання службових доручень [2].

Робота в екстремальних умовах призводить до переживань кризових станів суб'єкта. Причиною таких станів є професійне вигорання, яке призводить до стресів і також неможливості адаптування до нових умов праці. Представники ж ризикованих професій є однією з категорій людей, яка схильна до переживання кризових станів. Як правило, професійна криза проявляється в трьох іпостасях: емоційному виснаженні, цинічній оцінці відношення до праці і її результатів, а також недостатності відчуттів власних досягнень. При емоційному вигоранні людина відчуває втому та виснаженість. У випадку цинічного відношення до праці людина починає ненавидіти свою діяльність, а

отже робота не дає бажаних результатів, не дає відповідного почуття значимості і задоволення від зробленого.

Перебування та робота в екстремальних умовах передбачає підвищений фактор ризику, дефіцит інформації і часу на обміркування, необхідність прийняття адекватного та швидкого рішення, високу відповідальність за виконання задачі, наявність неочікуваних подій та справедливості вирішення питань. Це все представляє підвищені вимоги до стану психічного здоров'я особистості. Сильні емоційні й фізичні навантаження створюють передумови до виникнення у представників ризикованих професій психічних, соматичних розладів, а також суїцидальної поведінки. У таких екстремальних умовах роботи важливими чинниками є стресостійкість та адаптивність особистості, за відсутності яких можливе емоційне вигорання. Слід відмітити також і схильність до самопожертви у представників ризикованих професій, яка зумовлена безкорисливим прагненням до діяльності на благо інших.

Робота в екстремальних умовах передбачає постійну загрозу для життя. У таких ситуаціях досить чітко проявляються стійкі риси особистості, її установки. Однак роль морально-психологічного фактора і професійної підготовки під час роботи людини в стресових ситуаціях не слід переоцінювати. Варто чітко уявляти, що навантаження, яке впливає на психіку людини при загрозі життю – це перш за все навантаження на її нервову систему. Властивості ж нервової системи у кожної людини індивідуальні, а отже і навантаження по-різному впливає на працездатність різних людей. У деяких людей, в момент, коли критична ситуація ставить високі вимоги до діяльності, настає етап психічної нестійкості [2].

Поведінка людини в екстремальних умовах, а також наслідки, які спричинені такими умовами на особистість – все це належить до кола перспективних питань медичної психології. В коло питань цієї науки входить дослідження, діагностика, а також корекція психічних порушень особистості, яка перебувала (або постійно перебуває в екстремальних умовах існування).

Серед психічних відхилень, які діагностуються у таких людей мають місце наступні: порушення когнітивних психічних процесів, психічна дезадаптація, спектр психосоматичних розладів, афективно-шокові реакції, істеричні психози, різноманітні види неврозів тощо [1].

Причини суїцидальної поведінки, звичайно, бувають різні, полягають не тільки в особистісних деформаціях суб'єкта і обставинах, які травмують психіку, але й у соціально-економічній та моральній організації суспільства.

Наприклад, значною мірою на рівень суїцидальності військовослужбовців впливають: погіршення психоемоційного стану на фоні побутових та міжособистісних конфліктів; психічні патології та межові стани; незрілість емоційно-вольової сфери; намір ухилитися від несення служби шляхом самокалічення; наявність значних фінансово-кредитних зобов'язань.

Життєві реалії й наукові дослідження свідчать про тісний взаємозв'язок між наркоманією, алкоголізмом, депресією і суїцидальною поведінкою. Залежність від алкоголю або наркотиків (токсичних речовин) є чинником, що збільшує ризик суїциду.

Всебічне вивчення феномена суїциду допоможе розробити нові методи попередження та корекції суїцидальної поведінки. Саме тому поряд із сучасними методами досліджень в суїцидології мають велике значення попередні дослідження цієї проблематики. Можна сказати, що думки про самогубство зникнуть, якщо людина приходить до розуміння існування інших прийнятних поглядів на життєві обставини, змінює ставлення до неможливого, справляється з гіркою пілюлею сорому та провини. Наступні рекомендації допоможуть кожному небайдужому налаштувати контакт із людиною, схильною до самогубства й таким чином попередити акт саморуйнування особистості.

Список використаних джерел

1. Александровский Ю. А., Лобастов О. С., Спивак Л. И., Щукин Б. П. „Психогении в экстремальных условиях”. – М.: Медицина, 1991.
2. Лебедев В. И. Личность в экстремальных условиях / В. И. Лебедев. – М.: Политиздат, 1989. – 303 с.
3. Малкина-Пых И. Г. Психологическая помощь в кризисных ситуациях / И. Г. Малкина-Пых. – М.: Эксмо, 2008. – 928с.

Ліпатов І.І.,

кандидат психологічних наук,

професор, професор кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення, Національна академія Національної гвардії України,

Можливості інформаційно-психологічної складової інформаційної боротьби

На сьогодні за результатами наукових досліджень визначено, що однією з важливих складових інформаційної боротьби є інформаційно-психологічна. Об'єктами впливу даної складової інформаційної боротьби є групи людей та окремі особи. Інформаційно-психологічна складова забезпечує цілеспрямоване виробництво і поширення спеціальної інформації, яка безпосередньо впливає (позитивно або негативно) на функціонування і розвиток інформаційно-психологічного середовища противника, його політичної і військової складової, а також на психіку і поведінку особового складу військ і населення країни.

Інформаційно-психологічна складова інформаційної боротьби є носієм ефективної зброї, тому що дозволяє:

у мирний час (без офіційного оголошення війни або яких-небудь інших змін у дипломатичних відносинах між державами) досягати результатів, які можна порівняти з наслідками воєнних дій;

у початковому періоді війни не може бути притягнутим до міжнародної відповідальності, тому що встановити факт інформаційної дії (нападів) можна тільки за допомогою аналітичної реконструкції операції (відтворення її задуму, цілей, завдань, сил, засобів, методів досягнення цілей тощо);

залишатися з противником один на один до початку військових дій без будь-якої завчасно підготовленої інформаційної підтримки ззовні, тому що досі не існує військово-політичних блоків, союзів або коаліцій колективної інформаційної безпеки (захисту) від цього виду зовнішньої агресії;

приховувати стадії підготовки до воєнних дій (маневр військами, швидке зосередження їх біля кордонів або життєво важливих комунікацій противника для завдання раптових ударів);

спотворювати реальні наміри кампанії шляхом використання різних форм, методів і засобів дезінформації та інформаційно-психологічної дії;

ставити противника в не вигідне для нього становище під час воєнних дій, коли з його боку потрібна негайна зворотна реакція;

завдавати інформаційно-психологічних ударів по об'єктах у глибокому тилу противника;

істотно зменшити втрати особового складу своїх військ (сил) і населення противника, а також матеріальні збитки в районі воєнних дій, що сприятиме збереженню престижу армії і держави навіть у разі невдалих результатів кампанії.

Головними засобами ураження інформаційно-психологічної складової інформаційної боротьби є: світова мережа Інтернет та засоби масової інформації. За своєю природою Інтернет за багатьма показниками є ідеальною ареною для ведення інформаційної війни. Він надає легкий доступ; часткову або повну відсутність регуляції, цензури чи інших форм державного контролю; величезну потенційну аудиторію; відносну анонімність комунікації; невисокі витрати на підготовку і підтримку присутності в мережі. Сучасні засоби інформації також не знають ніяких меж у просторовому сенсі, а мають лише

політико-психологічні межі. Засоби масової інформації, з одного боку, підсилюють непрямий вплив інформаційно-психологічних акцій, а, з іншого, створюють "віртуальний простір", у якому можна домогтися реальних політико-психологічних впливів.

Розгляд можливостей інформаційно-психологічної складової інформаційної боротьби дозволяє зробити такі висновки: однією з важливих складових інформаційної боротьби є інформаційно-психологічна; інформаційно-психологічна складова інформаційної боротьби є носієм ефективної зброї, яка дозволяє досягати результатів, які можна порівняти з наслідками воєнних дій, та не бути притягнутим за ці результати до міжнародної відповідальності; головними засобами ураження інформаційно-психологічної складової інформаційної боротьби є світова мережа Інтернет та засоби масової інформації.

Список використаних джерел

1. Петрик В. М., Кузьменко А. М., Остроухов В. В. та ін. Соціально-правові основи інформаційної безпеки: Навчальний посібник / За ред. В. В. Остроухова. - К.: Росава, 2007. - 496 с.

2. Петрик В. М., Остроухов В. В., Штоквиш О. А, та ін. Сучасні технології та засоби маніпулювання свідомістю, ведення інформаційних війн і спеціальних інформаційних операцій: Навчальний посібник. - К.: Росава, 2006. - 208 с

3. Інформаційна безпека держави у контексті протидії інформаційним війнам: Навчальний посібник /За заг. ред. В. В. Толубка. -К.:НАОУ, 2004.-177 с.

4. Толубко В. Б. Інформаційна боротьба (концептуальні, теоретичні, технологічні аспекти): Монографія. - К.: НАОУ, 2003. - 315 с

Лиман А.А.,

науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України.

Уявлення військовослужбовців Національної гвардії України про виправданий ризик у професійній діяльності

Виконання службово-бойових завдань (СБЗ) військовослужбовцями Національної гвардії України (НГУ) майже постійно відбувається в умовах ризику, що вимагає високого рівня професійної та психологічної підготовки, досвіду та готовності виконувати складні завдання в таких ситуаціях. Проте сам феномен ризику унеможливорює діяти по завчасно підготовленому алгоритму дій в загрозливих ситуаціях, оскільки неможливо передбачити появу чи хід розгортання надзвичайної ризикованої ситуації. Тому, коли постає питання успішного виконання СБЗ, то важливою є обґрунтованість власних дій для впевненості, що такі дії не завдадуть ще більшої шкоди, інакше кажучи необхідно враховувати виправданість ризику в тій чи іншій ситуації.

Сучасні науковці розуміють ризик як ситуативну характеристику діяльності, що складається з невизначеності її результату і можливостей несприятливих наслідків у разі неуспіху[1]. Виправданий ризик в свою чергу трактують як діяльність, починаючи від усвідомлення ситуації ризику, прийняття того або іншого рішення і закінчуючи реалізацією однієї із наявних альтернатив [2]. Законодавчо ризик визнається виправданим, якщо мету, що була поставлена, не можна було досягти в даній обстановці дією (бездіяльністю), не поєднаною з ризиком, і особа, яка допустила ризик, обґрунтовано розраховувала, що вжиті нею заходи є достатніми для відвернення шкоди [3].

Закон про кримінальну відповідальність визнає ризик виправданим за таких умов: ризик здійснюється для досягнення суспільно корисної мети (рятування життя людей, попередження стихійного лиха тощо); поставлена мета не може бути досягнута не пов'язаними з ризиком діями; особа, що пішла на ризик, повинна вжити всіх необхідних заходів для попередження можливої шкоди інтересам, які охороняються законом [3].

З метою визначення ставлення до ризику в професійній діяльності військовослужбовців НГУ було проведено дослідження за допомогою методу незакінчених речень відповідного змістовного наповнення. Військовослужбовцям запропоновано відобразити свої уявлення про місце ризику в їх професійній діяльності, зазначити які ресурси є запорукою успішного виконання СБЗ в умовах ризику, а також вказати, який ризик вони відносять до виправданого.

Кількість респондентів склала 67 військовослужбовців НГУ, а саме офіцерів (36 осіб) та курсантів (31 особа). Ці категорії військовослужбовців різняться за віком (вік офіцерів – 27-44 роки, курсантів – 20-23 роки), вислугою (офіцери – 11-20 років, курсанти – не мають, окрім років навчання), наявністю досвіду перебування та виконання поставлених задач в бойових умовах чи наближених до них (офіцери брали участь в антитерористичній операції на відміну від курсантів), соціальним та професійним статусом, життєвим досвідом тощо.

Отримані результати відображені в таблиці 1.

Таблиця 1

**Виправданість ризику професійної діяльності в уявленнях
військовослужбовців НГУ (у %)**

Офіцери (29 осіб)		Курсанти (20 осіб)	
Варіанти відповідей	(%)	Варіанти відповідей	(%)
Ризик для мене – це			
Необхідні дії в певній	28	Випадок, що змінює все	16

ситуації, якщо це приведе до успішного результату		на краще або навпаки	
Загроза життю чи здоров'ю	12	Загроза життю чи здоров'ю	28
Можливість втрати чогонебудь	4	Те, на що потрібно піти в тій чи іншій ситуації, коли немає іншого варіанту розв'язання проблеми	34
Вимушена міра	8	Одна із позитивних якостей особистості	3
Частина моєї роботи	48	Мої власні дії, коли мені доведеться подолати різні перешкоди, перебороти самого себе, щоб дійти до поставленої мети	19
Успіх діяльності в ризикованих умовах залежить від			
Особистісних якостей	23	Особистісних якостей військовослужбовця	44
Правильного та своєчасного прийнятого мною рішення	35	Виваженого прийняття рішень командирами	13
Морально-психологічного стану	11	Підтримки товаришів	6
Виправданості ризику	19	Виправданості ризику	16
Вищого керівництва	3	Ситуації	12
Знань, навичок, вмінь	9	Моїх вмінь, знань	9
Для мене ризик є виправданим, якщо			
Цей ризик без людських втрат (цивільних), особового складу	31	Від цього залежить життя та здоров'я людини	9
Досягнення поставленої мети	56	Досягнення поставленої мети	28
Я отримаю фінансову нагороду	3	Я виконав службово-бойове завдання і це на благо моєї державі	28

Не порушено закону	10	Він закінчився успішно для мене	35
--------------------	----	---------------------------------	----

Проаналізувавши відповіді військовослужбовців стає зрозумілим, що офіцери більш розуміють тлумачення поняття ризик та власне виправданий ризик, вказуючи при цьому на різноманітні особливості та ресурси, які їм необхідні для успішної діяльності в ризикованих умовах, на відміну від курсантів, які недиференційовано підходять до семантичного аналізу ризику в професійній діяльності.

Офіцери зазначають, що ризик – це «крок до якісного виконання службово-бойової діяльності», адже він є невід’ємною частиною їх професійної діяльності. На їх думку, ризик – це необхідні дії в певній ситуації, але при цьому якщо він приведе до успішного результату. Проте і не заперечують того, що ризикуючи є можливість втрати чого-небудь, навіть такого цінного як здоров’я та життя. Деякі офіцери наголошують на тому, що ризик – «це дурість», «вимушена міра», але не вдаючись до ризику, військовослужбовець не виконає поставлену перед ним задачу.

Серед курсантів, на відміну від офіцерів, поширюється думка стосовно ризику як про можливу небезпеку або невдачу. Ця категорія військовослужбовців розуміє ризик як діяльність, результат якої буде вдалим, якщо при цьому докладати зусиль. При цьому ризик сприймається ними як випадок, якого не можна уникнути, але він може призвести як до позитивних, так і негативних наслідків. Тобто, слід наголосити, курсанти бачать ризик як особистісний вибір, так і просто ситуацію, яка в деякій мірі їм невіддасна. Але, якщо враховувати відповіді наступного питання, а саме від чого залежить успіх діяльності в ризикованих умовах, то більша частина курсантів вказує на особистісні якості, тобто відповідальність за результат ризикованих дій вони покладають саме на себе. Так, серед офіцерів та курсантів виділяються такі якості як: самоконтроль, зосередженість, рішучість, наполегливість, впевненість в собі.

Окрім особистісних якостей курсанти виділяють ще і важливість виправданості ризику. Тобто відчуті успіх від ризикованої діяльності можливо для них тоді, коли досягнуто значної суспільно корисної мети. Офіцери також вказують, що ризик повинен бути обґрунтований і тоді це приведе до успішних результатів виконання СБЗ. Це підтверджується і великим відсотком відповідей стосовно обміркованого прийнятого рішення в умовах невизначеності. Власне для офіцерів успішним ризик буде тільки за умов правильного, обдуманого та своєчасного прийнятого ними рішення.

Стосовно виправданості ризику, то важливою є думка А. Кондрацького [4], який в своїй роботі характеризує не виправданий ризик як ризик, при якому «поведінка детермінована потребами афективного змісту: бажанням відчуті загрозу, вдовольнити самозакоханість та ін.». Характерною особливістю спеціалістів екстремального профілю діяльності, які схильні до такого ризику, є недооцінка ситуації та переоцінка своїх можливостей.

Виходячи з результатів проведеного дослідження, як офіцери, так і курсанти, визначаючи для себе виправданість ризику, частіше опираються на успішність дій, власне досягнення кінцевої мети, відсутність людських втрат (цивільних), особового складу, а також необхідність виконання службово-бойових завдань для держави та не порушення законів. Тобто, не можна констатувати відсутність у респондентів соціальної доцільності при виконанні ризикованих дій, а тому говорити про їх надмірний авантюризм.

Резюмуючи, головне в професійному ризику – це його неминучість, а для професійної діяльності представника Національної гвардії України – це складова. Тому військовослужбовець повинен спрямувати свої дії на мінімізацію ризику, але при цьому уникнення ризику не має ставати його головною метою. Виконуючи свою професійну службово-бойову діяльність, представник Національної гвардії України повинен діяти у відповідності з чинним законодавством та вдаватися до виваженого, обміркованого прийняття рішень, щоб ризик був дійсно виправданим.

Список використаних джерел:

1. Анчукова М.В. Виправданий ризик як обставина, що виключає злочинність діяння: *автореф. дис.... канд. юрид. наук*: 12.00.08. Харків. 2004.
2. Билиця А.Я. Основні ознаки поняття виправданого ризику. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Вип. 21. 2009. С. 164-172.
3. [Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 N 2341-III](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14).. Режим доступу : URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
4. Кондрацкий А.А. Тест для диагностики отношения оператора к риску. *Задачи и методы профессиональной психодиагностики*. Киев. 1981. С.100.

Медвідь М.М.

доктор економічних наук, старший науковий співробітник, заступник начальника навчально-методичного центру – начальник відділу навчально-методичного забезпечення навчального процесу, Національна академія Національної гвардії України

Черніченко І.Ю.,

методист відділу навчально-методичного забезпечення навчального процесу, Національна академія Національної гвардії України

Підвищення кваліфікації як вирішення проблеми адаптації до освітньої діяльності викладача-початківця вищого військового навчального закладу

Реалізація п. 33 розділу «Фінансування підвищення кваліфікації» постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (щодо фінансування підвищення кваліфікації за рахунок кошторису закладу

вищої освіти) у вищих військових навчальних закладах неможлива, оскільки джерелом фінансування є не Міністерство освіти і науки України, а інші міністерства або відомства. Реалізація п. 34 (щодо самостійного фінансування підвищення кваліфікації) тієї ж постанови щодо підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників в межах плану підвищення кваліфікації закладу освіти суперечить п. 1 ст. 57 Закону України «Про освіту» (щодо державних гарантій на оплату підвищення кваліфікації), п. 4 ст. 60 Закону України «Про вищу освіту» (щодо забезпечення підвищення кваліфікації та стажування закладом вищої освіти).

Якщо досвідчений викладач може самостійно виконати завдання щодо якісного та своєчасного підвищення кваліфікації, то викладача-початківця на етапі його становлення необхідно забезпечити відповідними умовами.

Мета – обґрунтувати методику становлення викладача-початківця та його адаптації до освітньої діяльності у вищому військовому навчальному закладі з урахуванням змін в нормативно-правовій базі.

Виходячи з визначення «викладацької діяльності» в Законі України «Про освіту», викладач – це особа, діяльність якого спрямована на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти. Викладача, який проходить адаптацію до освітньої діяльності прийнято називати молодим викладачем або викладачем-початківцем. Відповідно до «Великого тлумачного словника сучасної української мови» слово «молодий» тлумачиться як той хто недавно почав свою діяльність у якій-небудь галузі [1, с. 537], а слово «початківець» у сполученні зі словом, що означає професію (певну діяльність) – особа, що починає працювати в певній галузі [1, с. 911]. Враховуючи те, що викладачі, які розпочинають свою діяльність у вищому військовому навчальному закладі, можуть бути офіцерами з значним досвідом службово-бойової діяльності (більше 20 років) використання словосполучення «молодий викладач» є не доречним. Тому в нашому дослідженні ми будемо

використовувати поняття «викладач-початківець», під яким будемо розуміти особу, що починає здійснювати діяльність, спрямовану на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти.

Найбільш повне та вдале, на наш погляд, системне визначення адаптації запропонувала О.В. Литовченко: адаптація до освітньої діяльності – «процес специфічної адаптивної діяльності, зумовлений змінами соціальної дійсності і спрямований на оптимізацію взаємодії особистості з оточуючим соціальним середовищем у відповідь на появу у ньому чинників, які відсутні у індивідуальному досвіді суб'єкта» [2, с. 8].

Однією з умов успішної адаптації до освітньої діяльності викладача-початківця є його підвищення кваліфікації. Відповідно до п. 6 ст. 18 Закон України «Про освіту» підвищення кваліфікації – набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань. Підвищення кваліфікації викладачів-початківців вищого військового навчального закладу повинно враховувати особливості організації освітнього процесу у такому закладі вищої освіти, відображені в «Положенні про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міністерства оборони України від 20.07.2015 № 346.

Особливість уже закладена у самому визначенні вищого військового навчального закладу. Відповідно до п. 6 ст. 1 Закону України «Про вищу освіту» це заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України.

Виходячи з зазначеного та вимог постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», пропонуємо методику становлення викладача-початківця та його адаптації до освітньої діяльності у вищому військовому навчальному закладі. Складовою методики є план підвищення кваліфікації на 5 років (табл.).

Таблиця

План підвищення кваліфікації на 5 років на прикладі викладача-початківця, який лише розпочав освітню діяльність

з/п	Період	Форма	Вид	Суб'	Документ за результатами підвищення кваліфікації	Обсяг (тривалість) підвищення кваліфікації	Обсяг (тривалість) підвищення кваліфікації в ЄКТС
	1-ий рік (2019)	На робочому місці	Навчання у школі викладачів-початківців	НА НГУ	Сертифікат	12 годин	0,4 кредита
	2-ий рік (2020)				Сертифікат	24 годин	0,8 кредита
	3				Серт	12	0,4

	-ий				ифікат	годин	кредита
	рік (2021)	Інсти туційна (очна)	Навч ання за програмо ю підвищен ня кваліфіка ції НП П і ПП		Свідо цтво	108 годин (72 аудиторн а, 36 самостій на)	3,6 кредита
	4 -ий рік (2022)	Дуал ьна / на виробниц тві	Ста жування у військові й частині	в/ч 3005	Свідо цтво (дові дка)	4 дні	1,2 кредита
	5 -ий рік (2023)	-	-				
<i>Обсяг підвищення кваліфікації за п'ять років</i>							6,4

Для викладача-початківця пропонуємо порядок реалізації підвищення кваліфікації за такими видами.

Навчання у школі викладачів-початківців. Робота по професійному становленню з викладачами-початківцями планується і проводиться на протязі дворічного строку з урахуванням індивідуальної професійної підготовки та методичних навичок кожного. Одним із шляхів розвитку педагогічної

майстерності викладачів-початківців у Національній академії Національної гвардії України є їх навчання у школі викладачів-початківців при методичному кабінеті навчально-методичного центру. Планування роботи цієї школи здійснюється на основі діагностування актуальних питань педагогіки і методики організації освітнього процесу. Кращі викладачі передають свій досвід під час заходів, присвячених: застосуванню сучасних засобів навчання, формуванню активних та інтерактивних методик, впровадженню інноваційних технологій освіти, дотриманню педагогічної етики та культури міжособистісного спілкування тощо. По закінченню календарного року здобувачі школи отримують сертифікати.

Навчання за програмою підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників. Мета навчання – цілеспрямоване безперервне удосконалення професійних компетентностей та педагогічної майстерності, необхідних для виконання завдань, які сприяють підвищенню якості управлінської, навчальної, методичної, наукової, інноваційної, творчої та виховної діяльності науково-педагогічних і педагогічних працівників на підставі поглиблення знань сучасних вимог відповідних нормативно-правових актів. А саме:

- усвідомлення закономірностей професійного становлення, особистісного зростання та необхідності формування компетентності оперативного адаптування до змін в освітньому і суспільному житті;
- якісно проектувати, готувати та проводити навчальні заняття;
- знати існуючі методи викладання, уміти вибрати доцільні з них для конкретного заняття;
- забезпечувати дієвість навчально-виховних впливів на аудиторію;
- досягати мети освітньої програми, програми навчальної дисципліни, конкретного заняття;
- використовувати передовий педагогічний досвід та сучасні освітні технології у практиці викладання навчальних дисциплін.

Навчання за програмою підвищення кваліфікації в порівнянні з заходами школи викладачів-початківців мають системний характер.

Стажування у військовій частині. Завданнями особистого стажування офіцерів та науково-педагогічних працівників Національної академії Національної гвардії України в оперативно-територіальних об'єднаннях, військових частинах Національної гвардії України є:

– формування і розвитку на практиці професійних компетентностей, здобутих у результаті теоретичної підготовки, засвоєння досвіду, формування особистісних якостей для виконання професійних завдань на новому, більш високому якісному рівні в межах певної спеціальності;

– оновлення теоретичних і практичних знань у зв'язку з підвищенням вимог до рівня кваліфікації та необхідності оволодіння сучасними методами вирішення професійних завдань;

– вивчення для використання в освітній та науковій роботі передового досвіду оперативної, бойової та мобілізаційної підготовки Національної гвардії України.

Такий підхід на нашу думку розвиває у викладача-початківця (як у військовослужбовця так і у цивільної особи) необхідні компетентності та педагогічну майстерність, необхідну для викладання навчальних дисциплін за спеціальностями 25 галузі знань «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» у вищому військовому навчальному закладі та дає можливість набрати більш як 6 кредитів ЄКТС за 5 років. Припускаємо, що становлення викладача-початківця та його адаптації до освітньої діяльності у вищому військовому навчальному закладі буде ефективнішим за реалізації підвищення кваліфікації за такими видами: навчання у школі викладачів-початківців, навчання за програмою підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників, стажування у військовій частині.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямку є експериментально перевірити ефективність реалізації підвищення кваліфікації за обґрунтованою методикою.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
2. Литовченко О.В. Організаційно-педагогічні умови соціальної адаптації учнів 5 - 9 класів у позашкільних навчальних закладах: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.05 ; Ін-т пробл. виховання АПН України. К., 2004. 19 с.

Міршук О.Є.,

заступник начальника кафедри психології та педагогіки гуманітарного факультету, к.пед.н., підполковник

Поняття професійно-психологічної підготовки в Національній гвардії України

Згідно з наказом МВС України «Про затвердження Положення про психологічне забезпечення в Національній гвардії України» від 08.12.2016 р. № 1285 **професійно-психологічна підготовка** визначається як – комплекс взаємопов'язаних заходів, що здійснюються у загальній системі бойової та спеціальної (професійної) підготовки особового складу НГУ і безпосередньо в процесі службово-бойової діяльності та спрямовані на формування й розвиток психологічних та фізіологічних якостей військовослужбовців для ефективного виконання ними службово-бойових завдань з урахуванням їх специфіки та умов.

Професійно-психологічна підготовка особового складу здійснюється з метою психологічної просвіти особового складу щодо психофізіологічних

процесів, які відбуваються в організмі людини в умовах небезпеки, загрози життю, формування навичок регуляції (саморегуляції) психоемоційного стану, порядку отримання (надання) психологічної допомоги (самопомоги), а також психологічної стійкості до впливу характерних для службової діяльності психотравмуючих факторів формування згуртованості військового колективу додаткового психофізіологічного вивчення якостей військовослужбовців в умовах психічного та фізичного навантаження.

Необхідність професійно-психологічної підготовки обумовлена своєрідною специфікою та особливістю виконуваних завдань в процесі професійної діяльності.

Розглянемо деякі з них:

1. Діяльність Національної гвардії України ґрунтується на принципах верховенства права, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, позапартійності, безперервності, законності, відкритості для демократичного цивільного контролю, прозорості, відповідальності, централізованого керівництва та єдиноначальності, забороняється застосування тортур, катувань та інших жорстких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки та покарання. Вищезазначене вимагає від особового складу наявності як сформованої професійної компетентності, так і високих морально-ділових якостей.

2. Виконання завдань за призначенням передбачає наявність певних повноважень та обов'язків що визначені законодавчо. Відхилення від виконання обов'язків може призвести до заподіяння істотної моральної шкоди та психічної травми військовослужбовцям. Прийняття рішення в неординарних ситуаціях обумовлене досконалим знанням функціональних обов'язків та нормативно-правових актів, що регламентують діяльність гвардії, відповідальність перед суспільством, психологічною підготовленістю та психічною стійкістю.

3. Наявність вищезазначених повноважень передбачає і високий рівень самостійності та відповідальності військовослужбовців за власні дії та прийняті рішення, що передбачає належний рівень емоційної зрілості, моральності, самоконтролю, знання обов'язків та чіткого усвідомлення персональних дій.

4. Національній гвардії України визначено 20 функцій, які в тій чи іншій мірі насичені різноманітними стрес-факторами, а деякі ризиком для життя, наприклад: «участь у здійсненні заходів, пов'язаних з припиненням збройних конфліктів...», «участь у спеціальних операціях із знешкодження озброєних злочинців...», «участь у ліквідації наслідків надзвичайних або кризових ситуацій...», «участь у припиненні масових заворушень». Виконання подібного роду функцій передбачає наявність у військовослужбовців високої психічної та стресостійкості, вміння діяти адекватно ситуації, здатність прогнозувати наслідки враховуючи всі наявні фактори, високу емоційну стабільність, критичне мислення тощо.

Діяльність Національної гвардії не обмежується зазначеними особливостями та специфікою. В рамках професійно-психологічної підготовки визначено цілий спектр завдань які призначені для формування у військовослужбовців необхідного комплексу якостей, що сприятимуть якісному виконанню службових та бойових завдань.

Професійно-психологічна підготовка повинна здійснюватися в системі бойової та спеціальної підготовки особового складу в плановому порядку із залученням відповідних фахівців, з урахуванням специфіки діяльності підрозділів та військово-облікових спеціальностей.

Для більш якісного ефекту необхідно застосовувати усі наявні засоби професійно-психологічної підготовки, такі як психотренінгові комплекси, психологічні смуги, тренінгові містечка командного згуртування, місця проведення практичних занять, навчальні транспортні засоби, макети споруд та

транспортних засобів, різноманітні тренажери сучасної бойової техніки та зброї, імітаційні засоби, наочні засоби, технічні засоби тощо.

Професійно-психологічна підготовка повинна бути комплексом заходів з формування психофізичних здатностей, індивідуально-психологічних особливостей та соціально-психологічних якостей військовослужбовців які обумовлюють їхню професійно-психологічну готовність до успішного виконання завдань за призначенням.

Непіпенко Л.П.,

доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України.

Методологічна культура особистості та стратегії її розвитку у офіцерів-магістрів

Рівень сформованості методологічної культури особистості офіцера і ступінь ефективності його навчання у магістратурі та подальшої професійної діяльності тісно взаємозв'язані.

Молоді офіцери стикаються з серйозними труднощами, які нерідко обумовлені недостатньою увагою до питань формування їхньої методологічної культури ще під час навчання у ВНЗ. Зазвичай простежується відсутність прямої залежності між високим рівнем теоретичних знань, набутих офіцерами під час навчання, та відчуттям ними впевненості в своїх діях у ситуації вибору, прийняттям рішення про наступні дії, шляхами реалізації прийнятого рішення. Навпаки, нерідко молоді офіцери демонструють схильність до шаблонності дій, боязнь відповідальності, відсутність ініціативи тощо. Стереотип про непотрібність і шкідливість зайвого мудрування, який нібито лише заважає військовослужбовцю та його справі, поширений і серед досвідчених офіцерів.

Сучасний спеціаліст має бути не просто виконавцем, а вміти приймати рішення у нестандартних ситуаціях, нести за них відповідальність.

Професійно-значущі якості офіцера фіксують поняттями: «військова культура», «штабна культура», «педагогічна культура», «технічна культура», «психологічна культура», «управлінська культура» тощо, а поняття «методологічна культура», яке порівняно недавно увійшло у науковий обіг, оминається. При цьому, будучи важливим структуроутворюючим чинником розвитку особистості, вона виявляє себе як культура професійного мислення, що ґрунтується на методологічних знаннях, вміннях, навичках, здатності до рефлексії, наукового обґрунтування, критичного осмислення дійсності, творчого застосування різних форм і методів пізнавальної діяльності на практиці з метою вирішення конкретних завдань.

Стратегія формування і розвитку методологічної культури у офіцерів-магістрів має орієнтуватись на стійке особистісне переконання в необхідності керуватися основними положеннями наукової методології у процесі подальшої організації ними навчальної, наукової й практичної діяльності.

Будучі вищим рівнем методологічної компетентності, методологічна культура передбачає наявність досвіду успішного застосування засвоєних методологічних знань не тільки в одній предметній галузі (саме тоді вже можна говорити про наявність компетентності), а в декількох. Одним з основних показників наявності методологічної культури є саме особистісне прийняття методологічних знань як природних, а не нав'язаних ззовні.

Методологічна культура офіцера – це такий рівень інтелектуального розвитку його особистості, що забезпечує зі знанням своєї справи, враховуючи конкретні об'єктивні та суб'єктивні умови, здійснювати вибір методів досягнення поставлених цілей і завдань в основних сферах його професійної діяльності у відповідності з посадовими обов'язками.

Методологічна культура є синтезом методологічного знання, певного стилю мислення, системи ціннісних орієнтацій і методологічних настанов,

сукупності певних навичок, вмінь і стереотипів діяльності. Саме тому її формування має пронизувати увесь навчально-виховний процес вищого навчального закладу.

Ядро методологічної культури – філософська культура, яка передбачає рефлексивне мислення військового фахівця, здатність до самоаналізу, виважену оцінку власного потенціалу, глибоке врахування своїх сильних і слабких сторін, що, в свою чергу, сприятиме ефективному виконанню обов'язків, оминаючи як догматизм, так і волюнтаризм у професійній діяльності.

На формування філософсько-методологічного стилю мислення, як одного з ключових елементів методологічної культури особистості, спрямований курс «Філософія науки» в межах комплексної дисципліни «Актуальні проблеми філософії, політики і права», що викладається офіцерам-магістрам у Національній академії Національної гвардії України. Одне з головних завдань викладання філософії науки полягає у розкритті особливостей і сутності наукового пізнання, історичних типів мислення, форм наукового знання, концепцій і методів наукового пізнання, принципів діалектичного методу; у розкритті, демонстрації та опануванні на конкретних прикладах організаційного і спрямовуючого впливу філософської методології на пізнавальну та практичну діяльність офіцера.

Педагогічний досвід викладання автором курсу «Філософія науки» офіцерам-магістрам доводить, що формування методологічної культури має спиратися не лише на загальні інтелектуальні можливості слухачів, а й на цілеспрямоване становлення якостей «вербального конструювання наступної дійсності». У випадку незнання шляхів і способів такої побудови виникає так звана методологічна проблема. Часто вона вирішується суто механічним переносом колишнього досвіду на майбутню діяльність.

Список використаних джерел

1. Балабушевич В.Ю. Методологическая культура офицера и проблемы ее формирования в высшей военной школе / В.Ю. Балабушевич // Вестник Академии военных наук. – 2005. – №1. – С. 145 – 149 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://militaryarticle.ru/vestnik-akademii-voennykh-nauk/2005-vavn/10520-metodologicheskaja-kultura-oficera-i-problemy-ee>
2. Козубцов И. Н. Основные тенденции и направления развития дефиниции понятия “методологическая культура”: обзор научных публикаций / И.Н. Козубцов // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки». – 2016. – № 1. – С. 32 – 38 [Електронний ресурс] – Режим доступу: file:///D:/Downloads/Nzspp_2016_1_7.pdf

Орел О.О.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України,
полковник

Корупційні ризик-ситуації : сутність та різновиди

Сучасний розвиток сектору безпеки та оборони України характеризується новим етапом реформ, які здійснюються з урахуванням європейських та євроатлантичних стандартів, сприяють виявленню існуючих проблем, дають змогу підвищити потенціал та створити ефективний, комплексний та багатофункціональний державний інструментарій для забезпечення національної безпеки країни. Дослідження змісту корупційних проявів серед особового складу Національної гвардії України, оцінка рівня ризик-ситуацій в процесах службово-бойової діяльності, а також вплив воєнно-політичної та економічної ситуації в державі, безпосередньо впливають на наукові пошуки в

зазначеній сфері та дають підґрунтя для широкої академічної дискусії щодо пошуків найбільш виваженого і збалансованого бачення майбутнього розвитку цього військового формування, що і зумовлює актуальність досліджуваних питань.

Корупційні ризик-ситуації – це відповідний факт (дія, стан), який створює умови для вчинення корупційних правопорушень особами уповноваженими на виконання функцій держави та місцевого самоврядування; негативно вплине на досягнення органом влади визначених цілей та завдань.

Корупційні ризик-ситуації доцільно поділити на дві групи: зовнішні та внутрішні. Нашу увагу слід зосередити на внутрішніх ризиках, до яких відносяться:

- втручання у діяльність конкурсної комісії третіх осіб з метою впливу на прийняття нею рішень, відсутність у складі комісії незалежних представників;

- не повідомлення членом конкурсної комісії про наявний конфлікт інтересів (може призвести до вжиття ним заходів щодо переконання інших членів приймати те чи інше рішення);

- відсутність належного захисту інформації про осіб, які повідомляють про корупцію (викривачів) (може призвести до розголошення або використання в інший спосіб службовими особами цієї інформації у своїх інтересах, передачі інформації третім особам, які в свою чергу зможуть чинити тиск на викривача (погрози знищення майна, кар'єри, життя особи чи близьким));

- відсутність повного переліку документів, що потрібні для отримання певної послуги;

- особисте спілкування споживача адміністративних послуг з посадовою особою, до компетенції якої входить їх надання, з метою прискорення вирішення власних потреб;

- недосконалість законодавства (створює формальні відмови при розгляді пакету документів поданого на отримання спеціального дозволу на користування);

- можливість хабарництва та зловживання (при розгляді документів для підготовки земельних розпоряджень з питань поновлення договорів оренди земельних ділянок у той час з розташованими на ній водним об'єктами);

- вимога занадто великого за обсягом переліку документів (при здійсненні процедури закупівель вимагає витрачання учасником значного часу та багатьох прямих контактів з різними установами. Це створює можливість для хабарництва та зловживання для прискорення одержання документів в цих установах. При такому великому обсязі документів є велика вірогідність помилок зі сторони учасників, що може породжувати корупційні правопорушення в самій установі на етапі перевірки тендерних пропозицій та документів);

- створення тендерної документації (технічних вимог) під конкретного учасника процедури закупівлі (надавача послуг, виконавця робіт);

- загроза подання (несвоєчасного подання електронних декларацій) суб'єктами декларування.

Островець А.М.

доцент, кандидат юридичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін НАНГУ.

Розвиток в Україні цивільно-військового співробітництва

Оборона України, як визначено ст.1 Закону України “Про оборону України”, – це система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту [1].

Основи цієї системи, її організації, забезпечення та керівництва, повноваження органів державної влади, основні функції та завдання органів військового управління, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого

самоврядування, обов'язки підприємств, установ, організацій та посадових осіб, права й обов'язки громадян у сфері оборони визначені Конституцією України та іншими законодавчими й нормативно-правовими актами України [2].

Здавна повелося, що війни ведуть солдати, а від їх наслідків найбільше страждають цивільні. Але часи змінилися, і нині люди у погонах не лише воюють, але й допомагають мирному населенню, що проживає на території, де відбуваються збройні конфлікти. В арміях країн-членів НАТО це завдання покладено на органи цивільно-військового співробітництва (Civil-Military Cooperation, скорочено – CIMIC).

Цивільно-військове співробітництво є найбільш ефективним та результативним сегментом відносин між суспільством і збройними силами, а також між збройними силами і політичною владою, у зв'язку з чим є стандартною функцією збройних сил країн-членів НАТО, яка виконується їх органами військового управління, військовими частинами та підрозділами на стратегічному, оперативно-тактичному і тактичному рівнях, як у місцях їх постійної дислокації, так і у операційних районах (зонах ведення бойових дій).

Цивільно-військове співробітництво – це систематична, планомірна діяльність Національної гвардії України, інших військових формувань та правоохоронних органів, утворених відповідно до законів України по координації та взаємодії з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, організаціями та громадянами у районах дислокації військових частин та підрозділів Національної гвардії України з метою формування позитивної громадської думки і забезпечення сприятливих умов для виконання Національною гвардією України покладених на них завдань та функцій шляхом надання допомоги цивільному населенню у вирішенні проблемних питань життєдіяльності з використанням військових та невійськових сил та засобів.

Мета і призначення цивільно-військового співробітництва – взаємодія між військовими і цивільними суб'єктами в рамках комплексного середовища для підтримання плану військового командування. Підрозділи цивільно-військового співробітництва є головними «радниками» органів управління й виконують наступні завдання: встановлюють і підтримують зв'язок з цивільними суб'єктами на відповідному рівні, сприяють співпраці, гармонізації, обміну інформацією; визначають і пояснюють військові цілі, завдання та концепції операції; сприяють паралельному і комплексному плануванню між військовими силами і дружніми цивільними суб'єктами; здійснюють інтеграцію з іншими видами персоналу з усіх аспектів діяльності; постійно оцінюють операційне середовище, у тому числі місцеві потреби і нерівності можливостей для вирішення проблем; здійснюють діяльність у напрямку своєчасного і плавного переходу обов'язків до відповідної цивільної влади [3].

Впровадження цивільно-військового співробітництва сприяло значному підвищенню довіри цивільного населення до військовослужбовців, дозволило мінімізувати вплив наслідків бойових дій на цивільне населення, сприяло формуванню позитивної громадської думки щодо діяльності військовослужбовців у районах дислокації військових частин та підрозділів угруповань військ та розширило можливості щодо протидії негативному інформаційному впливу противника на населення держави.

Список використаної літератури:

1. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-12/ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 9. – Ст. 106.
2. Сектор безпеки і оборони України: стратегічне керівництво та військове управління: монографія / Саганюк Ф.В., Фролов В.С., Павленко В.І. та ін.; за ред. д.військ.н., проф. І.С. Руснака. К.: ЦЗ МО та ГШ ЗС України, 2018. – С. 16.

3. Бєлай С.В., Корнієнко Д.М. Роль та місце підрозділів цивільно-військового співробітництва у врегулюванні збройного конфлікту // Бєлай С.В., Корнієнко Д.М // Секція 4. Актуальні проблеми морально-психологічного та правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України // Науково-практична конференція Національної академії Національної гвардії України від 29 березня 2018, м. Харків. – С. 11 – 13.

Пасічник В.І.,

кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри військово-соціального та психологічного
забезпечення оперативного-тактичного факультету
Національної академії Національної гвардії України

**Проблемні аспекти здійснення інформаційно-психологічної
протидії негативному впливу противника на особовий склад при
проведенні АТО та ООС**

Досвід участі формувань Збройних Сил та Національної гвардії України у проведенні антитерористичної операції і операції об'єднаних сил засвідчив важливість вдосконалення й оновлення підходів до здійснення інформаційно-психологічної протидії негативному впливу противника на наш особовий склад. Намагання протидіючих сил змінити патріотичні настанови, моральні орієнтири військовослужбовців, підірвати їх віру у перемогу та змобілізованість на рішучі бойові дії реалізуються застосуванням різноманітних методів, форм та засобів інформаційно-психологічного впливу. У зв'язку із зазначеним актуально постає питання конкретизації існуючих проблемних аспектів здійснення інформаційно-психологічної протидії негативному інформаційно-психологічному впливу противника на особовий

склад як основи для подальшого вдосконалення цієї складової морально-психологічного забезпечення виконання завдань операції об'єднаних сил.

Проведене нами емпіричне дослідження з використанням методу опитування (анкетування та інтерв'ю) 43 офіцерів органів по роботі з особовим складом НГУ та ЗСУ, які навчаються у магістратурі в Національній академії Національної гвардії України та мають вислугу більше 5-ти років на офіцерських посадах і досвід участі в АТО й ООС дозволило встановити наступне.

1. Майже всі опитані офіцери відзначають, що противник протягом усього часу проведення операції досить масовано застосовував широкий спектр методів і засобів інформаційно-психологічного впливу на особовий склад. Майже по всій зоні проведення операції були доступні для перегляду і прослуховування передачі телеканалів та радіостанцій РФ, «ЛНР», «ДНР», а також фіксувались випадки блокування противником мобільного зв'язку – часто єдиної можливості оперативного отримання об'єктивної інформації, що спростовувала «фейки» противника. При цьому не реалізовувалось надійне блокування нашими технічними засобами вказаних каналів здійснення негативного інформаційно-психологічного впливу противника у зоні зіткнення.

2. Найбільше під вплив негативної інформації противника підпадали військовослужбовців призвані по мобілізації, які у ситуаціях послаблення контролю з боку офіцерів порушували заборону на прослуховування інформації ЗМІ протидіючих сил. Деякі з них – схильні до навіювання, недостатньо патріотично налаштовані та недисципліновані, ставали джерелом розповсюдження чуток демобілізуючого характеру.

3. Особливо значимо негативно впливали на морально-психологічний стан особового складу наших сил інформаційні повідомлення противника про нібито панічний відступ та оточення підрозділів ЗСУ, про звірства, які чинять військовослужбовці у сірій зоні стосовно місцевого населення, про катування, яких обов'язково зазнає кожен учасник АТО при попаданні у полон, про

непрофесійні дії командування операцією та негідну поведінку керівництва держави, яке переслідує свої корисливі інтереси тощо. Ефект таких брудних інформаційних диверсій посилювався при відсутності оперативної інформації про реальний стан справ та збоях мобільного зв'язку.

4. 86% респондентів оцінили рівень здійснення протидії негативному інформаційно-психологічному впливу противника на особовий склад у зоні зіткнення, як недостатньо ефективний. Приблизно така ж кількість опитаних вважає що підготовленість суб'єктів морально-психологічного забезпечення до здійснення заходів інформаційно-психологічної протидії бажає бути кращою. Поряд з цим, 59% респондентів досить критично оцінюють власний рівень підготовленості щодо проведення контрпропаганди та володіння сучасними методами, засобами та формами впливу на особовий склад і цивільне населення в умовах, які мали місце при виконанні завдань операції.

5. Більшість опитаних оцінили забезпечення підрозділів друкованими виданнями, інформаційними буклетами, пам'ятками, телевізійними приймачами з сателітними антенами, польовими автоклубами-друкарнями та ін. як не зовсім відповідне реальним потребам.

6. Майже всі респонденти вважають актуальним завданням якомога більш швидке оновлення та вдосконалення нормативно-правової, матеріально-технічної, організаційної та науково-методичної складових здійснення інформаційно-психологічної протидії негативному впливу противника при подальшому проведенні операції об'єднаних сил.

Таким чином, встановлені у ході дослідження основні проблемні аспекти здійснення інформаційно-психологічної протидії негативному інформаційно-психологічному впливу противника на особовий склад мають бути обов'язково врахованими і стати основою для конкретизації напрямів та заходів з удосконалення цієї складової морально-психологічного забезпечення виконання завдань операції об'єднаних сил.

Пащенко А.О.,

старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії
Національної гвардії України, підполковник

Проблеми професійно-психологічного відбору до лав Національної гвардії України

Сучасна професійна діяльність підрозділів Національної гвардії України ставить високі вимоги до соматичного і психічного здоров'я, здібностей і особистісних якостей людей, які бажають пов'язати своє життя із військовою службою. Саме тому вкрай важливим і складним є відбір найбільш підготовлених до військової служби осіб. Адже, від якості проведення професійно-психологічного відбору кандидата залежить успішність подальшої професійної діяльності, зменшення фактів скоєння особовим складом протиправних дій та загалом професіоналізація діяльності Національної гвардії, що є одними з наших пріоритетів Концепції розвитку.

Слід зазначити, що існуюча в Україні роками система професійно-психологічного відбору кандидатів на службу в Національну гвардію на сьогодні майже скасована, що зумовило розробку нових підходів і методів відбору на службу. Вважаю, що цю обставину необхідно використати, для створення методологічно і технологічно обґрунтованої, інноваційної, діагностично-ефективної відбіркової системи, яка базуватиметься на наукових засадах прогнозування успішності професійної діяльності військовослужбовця НГУ.

Прогноз – це дія, що випереджає настання якої-небудь події. Сенс прогнозування в тому, щоб запобігти небажаному результату. Слід зазначити, що одним з основних етапів при розробці прогнозу є його верифікація, яка забезпечує здійснення оцінки вірогідності і точності прогнозу або перевірки його обґрунтування. Останнім часом психологічна наука все частіше

використовує прогнозування для вирішення своїх завдань. Прогнозування впроваджується практично в усі галузі психології, особливо де виникає необхідність прогнозу професійної надійності суб'єкта діяльності, визначення його психологічних якостей, стану функціональних систем організму та працездатності особистості. Професійно-психологічний відбір є своєрідним прогнозом успішності професійної діяльності майбутніх військовослужбовців. За роки незалежності України, в різні періоди для отримання висновку про придатність або непридатність кандидата на службу в Національну гвардію використовувались загалом достатньо інформативні, валідні й надійні тестові методики, але всі вони були розроблені переважно закордонними фахівцями у ХХ сторіччі. Наприклад, «Шкала прогресивних матриць Равена» створена у 1936 році, Р.Б. Кеттелл розробив «16-факторний особистісний опитувальник» у 40-х роках минулого століття, «Метод кольорових виборів» М. Люшера вперше був опублікований у 1948 році, а тест «Мотиваційний профіль особистості» був створений В. Е Мільманом у 1987 році. Проте, на жаль, до сьогодні не розроблено нових прогностичних і автентичних психодіагностичних методик, призначених безпосередньо для психологічного відбору військовослужбовців сучасної Національної гвардії. Також слід зазначити, що за свідченнями численних вітчизняних та зарубіжних досліджень, бланкове тестування, на яке тривалий час переважно опирався професійно-психологічний відбір кандидатів на службу в Національну гвардію, зменшувало можливості здійснення прогностичного зв'язку між наявністю та рівнем розвитку у індивіда тих чи інших психологічних якостей.

Тому, потрібно зосередити увагу на розробці нового психодіагностичного тестового інструментарію, який дозволить враховувати наступне: 1. Психологічна проекція минулого досвіду. 2. Скринінг процесу соціалізації та ідентифікації особистості. 3. Аналіз узгодженості й адекватності вольових проявів. 4. Визначення впливу конфліктної (кризової) ситуації на особистість.

5. Виявлення таких якостей і характеристики особистості, що перешкоджатимуть подальшій успішній службовій (бойовій) діяльності.

Рютін В.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент, начальник кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Національна академія
Національної гвардії України

Луцьков О.Ю.

заступник начальника гуманітарного факультету,
Національна академія Національної гвардії України

Деякі аспекти підготовки офіцерів по роботі з особовим складом у Національній гвардії України

Робота з особовим складом підрозділів Національної гвардії України залишається найбільш актуальною, важливою сферою діяльності військових керівників всіх рівнів. Суттєві за плинністю та насиченістю суспільно-політичні зміни в країні мають безпосередній вплив на морально-психологічний стан особового складу. В цих умовах якісна, своєчасна та цілеспрямована робота офіцерів з особовим складом набуває особливого значення та потребує постійного вдосконалення. На нашу думку, сьогодні треба зосередити увагу на декількох аспектах підготовки офіцерів по роботі з особовим складом у підрозділах Національної гвардії України.

1. **Кадровий аспект.** Офіцери по роботі з особовим складом повинні мати фахову підготовку відповідно до своєї посади, відповідний рівень військової освіти та можливість підвищувати свою кваліфікацію. Національна академія Національної гвардії України готує відповідних військових фахівців, але на нашу думку підготовка офіцерів по роботі з особовим складом може

набути більшої цілеспрямованості за умов підготовки офіцерів бакалаврів за спеціальністю спеціальність: 254 “Забезпечення військ (сил)” за спеціалізацією «Морально-психологічне забезпечення підрозділів Національної гвардії України». Підготовка таких фахівців була б логічною, так як академія вже готує офіцерів по роботі з особовим складом оперативного-тактичного рівня.

2. Перспективний аспект. Останнім часом особливого перспективного значення набула військово-соціальної робота у військових частинах (з'єднаннях ОТО). Військовий соціальний працівник – професійно-підготовлений фахівець, що має необхідну кваліфікацію у сфері військово-соціальної роботи та виконує необхідні види військово-соціальної роботи, допомагає військовослужбовцям та членам їх сімей вирішувати проблеми, створює для цього необхідні ресурси, забезпечує взаємодію між військовослужбовцем і соціальним середовищем, підвищує відповідальність військової організації за людину впливає на реалізацію військово-соціальної політики.

Суб'єктом військово-соціальної роботи в ОТО НГУ є керівництво ГУ НГУ, ОТО НГУ, частин та з'єднань НГУ, яке представлено конкретними посадовими особами та спеціальними штатними структурами серед яких відрізняють: командування, відділи, служби, окремі юридичні групи, громадські організації (профспілка, жіноча рада, збори офіцерів, збори військовослужбовців за контрактом, тощо).

Об'єктом військово-соціальної роботи є весь особовий склад частин та з'єднань ОТО НГУ: військовослужбовці, цивільний персонал, члени сімей військовослужбовців та цивільного персоналу.

Основні завдання військово-соціальної роботи (виходячи з існуючої ситуації):

1. Забезпечення повного дотримання та функціонування всіх соціальних прав та гарантій військовослужбовців у військових частинах та з'єднаннях ОТО НГУ.

2. Створення необхідних кадрових, методичних, фінансових, правових та соціальних умов для реалізації цих гарантій в усіх структурах ОТО НГУ. Розробка сучасних нормативних документів з організації військово-соціальної роботи.

3. Аналіз (дослідження) стану військово-соціальної роботи у ОТО НГУ.

4. Здійснення координаційно-методичної діяльності вирішення соціальних проблем у підпорядкованих частинах з'єднаннях ОТО НГУ.

5. Підвищення соціально-правової компетентності суб'єктів (особливо командирів частин та з'єднань) умінням правильно їх використовувати для вирішення соціальних проблем підлеглих та членів їх сімей.

6. Встановлення, підтримання та зміцнення зв'язків з органами місцевої влади, громадськими, релігійними організаціями (проармійського проукраїнського спрямування) щодо участі в організації і проведенні військово-соціальної роботи з військовослужбовцями та членами їх сімей.

7. Підтримання необхідних зв'язків з вищими органами військового управління, науковими та освітніми організаціями для вирішення питань щодо вдосконалення військово-соціальної роботи у частинах з'єднаннях ОТО НГУ.

8. Визначення тенденцій та прогнозування перспектив розвитку соціальних процесів, що відбуваються в усіх структурних ланках військово-соціальної системи, визначення впливових факторів та робота з ними.

9. Визначення військово-соціальної роботи з сім'єю військовослужбовця основним провідним напрямом роботи у «соціальному трикутнику» - «військовослужбовець-родина-військова частина».

10. Розробка карти соціальних зв'язків військовослужбовця - документу де на основі соціально-демографічних даних, аналізу соціальної активності військовослужбовця можна: сприяти його соціальному розвитку, корегувати соціальну поведінку, попереджати розвиток у нього соціальних девіацій тощо.

11. Створення у військових частинах груп сімейної підтримки з найбільш активних дружин офіцерів, що мають авторитет і вплив, здатні якісно

організовувати та реалізовувати для військовослужбовців рекреаційну функцію (відпочинок і дозвілля військовослужбовців та членів їх сімей).

12. Вивчення, узагальнення та розповсюдження у підрозділах досвіду військово-соціальної роботи – проведенням нарад, круглих столів, методичних семінарів, навчальних зборів.

13. Створення умов для підготовки та підготовка кадрового потенціалу для проведення військово-соціальної роботи у частинах з'єднаннях ОТО НГУ за спеціальностями 231 «Соціальна робота» (або 232 «Соціальне забезпечення»), спеціалізація «Військово-соціальна робота». Приведення кількості військових соціальних працівників до необхідної (у залежності від мирного чи особливого (військового) періоду у залежності від кількості військовослужбовців у військовій частині, з'єднанні (ОТО НГУ) Реальна необхідна кількість військових соціальних працівників потребує визначення.

Салієнко О.О.,

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії Національної гвардії України

Жінки військовослужбовці, їх соціальний захист

Військовослужбовці, тобто громадяни України, які відбувають військову службу відповідно до закону, мають всю повноту конституційних (політичних, соціально- економічних, культурних, релігійних та особистих) прав. Це впливає із змісту Конституції України. Згідно із статтею 17 Конституції України держава забезпечує соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей. З цією метою, зокрема, законодавством встановлено систему пільг.

Пільги військовослужбовцям - особливі права, переваги та привілеї, що надаються на підставі чинного законодавства громадянам, які відбувають військову службу, з метою соціального захисту, компенсації певних обмежень

їх прав та свобод, пов'язаних з перебуванням на військовій службі, та стимулювання зацікавленості у її проходженні.

Військовослужбовці - жінки користуються всіма пільгами, передбаченими законодавством України з питань соціального захисту жінок, охорони материнства і дитинства.

Згідно з пунктом 5 статті 11 Закону України від 20.12.91 № 2011 «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (з відповідними змінами), військовослужбовці-жінки користуються всіма пільгами, передбаченими законодавством з питань соціального захисту жінок, охорони материнства і дитинства.

Статтею 64 Основ законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 № 2801 встановлено, що при неможливості госпіталізації або відсутності показань до стаціонарного лікування хворої дитини, мати або інший член сім'ї, який доглядає дитину, може звільнитися від роботи з виплатою допомоги з фондів соціального страхування у встановленому порядку.

Статтею 35 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням» (далі — Закон), визначені страхові випадки, умови надання допомоги по тимчасовій непрацездатності (зокрема, у зв'язку з необхідністю догляду за хворою дитиною), та тривалість її виплати.

Слід зазначити, що військовослужбовці не є застрахованими особами відповідно до Закону, витрати на їх матеріальне і соціальне забезпечення здійснюється за рахунок державного бюджету.

Таким чином, військовослужбовець-жінка має право на отримання грошового забезпечення за час звільнення її від виконання службових обов'язків у зв'язку з доглядом за хворою дитиною, протягом якого дитина (за висновком лікаря) потребує догляду, але не більше як за 14 календарних днів. А якщо дитина потребує стаціонарного лікування — за весь час перебування її в стаціонарі разом з хворою дитиною.

Відповідно до статті 51 Закону, підставою для призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності, є виданий у встановленому порядку листок непрацездатності.

Порядок і умови видачі, продовження та обліку документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян, здійснення контролю за правильністю їх видачі здійснюється згідно з Інструкцією про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян, затвердженої наказом Міністерства охорони здоров'я України від 13.11.01 № 455 зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 04.12.01 за № 1005/6196 (далі — Інструкція).

Підпунктом 1.3.1 пункту 1.3 Інструкції встановлено, що листок непрацездатності видається громадянам України, іноземцям, особам без громадянства, які проживають в Україні і працюють на умовах трудового договору (контракту) на підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності та господарювання або у фізичних осіб, у тому числі в іноземних дипломатичних представництвах та консульських установах.

Згідно з пунктами 3.2, 3.3, 3.4 Інструкції, для догляду за дорослим членом сім'ї та хворою дитиною, старшою 14 років, при лікуванні в амбулаторно-поліклінічних умовах листок непрацездатності видається на термін до трьох днів. Як виняток, залежно від важкості перебігу захворювання та побутових умов, цей термін може бути продовжений за рішенням ЛКК, а в разі її відсутності — головного лікаря, але не більше 7 календарних днів.

Для догляду за хворою дитиною віком до 14 років листок непрацездатності видається на період, протягом якого дитина потребує догляду, але не більше 14 календарних днів, а для догляду за дитиною, постраждалою внаслідок аварії на ЧАЕС, на весь період її хвороби, включаючи санаторно-курортне лікування.

Якщо дитина продовжує хворіти, то особі, яка здійснює догляд за хворою дитиною, після закінчення максимального терміну листка непрацездатності,

передбаченого законодавством України, видається довідка за формою, встановленою МОЗ України (ф. № 138/0).

Довідка про догляд за хворою дитиною видається до одужання дитини від гострого захворювання або досягнення ремісії у разі загострення хронічного захворювання, з продовженням у порядку, передбаченому пунктом 2.2 Інструкції (при втраті працездатності внаслідок захворювання або травми лікуючий лікар в амбулаторно-поліклінічних закладах може видавати листок непрацездатності особисто терміном до п'яти календарних днів з наступним продовженням його, залежно від тяжкості захворювання, до 10 календарних днів.

Якщо непрацездатність триває понад 10 календарних днів, продовження листка непрацездатності до 30 днів проводиться лікуючим лікарем спільно з завідувачем відділення, а надалі — ЛКК, яка призначається керівником лікувально-профілактичного закладу, після комісійного огляду хворого, з періодичністю не рідше одного разу на 10 днів, але не більше терміну, встановленого для направлення до МСЕК.

Відповідно до пунктів 3.8, 3.9, 3.10 Інструкції, у разі стаціонарного лікування дітей віком до 6 років одному із працюючих членів сім'ї або іншій працюючій особі, яка здійснює догляд за дитиною, видається листок непрацездатності на весь період перебування в стаціонарі разом із дитиною.

Після виписки дитини із стаціонару в гострому періоді захворювання листок непрацездатності видається або продовжується до одужання дитини, але в межах встановленого терміну з урахуванням днів листка непрацездатності, що був виданий для догляду за дитиною до стаціонарного лікування.

У разі стаціонарного лікування важкохворих дітей старшого віку (6–14 років) листок непрацездатності видається одному із працюючих членів сім'ї або іншій працюючій особі, яка здійснює догляд за дитиною, на період, коли, за висновком ЛКК, дитина потребує індивідуального догляду.

Враховуючи викладене вище, військовослужбовці-жінки мають право на отримання грошового забезпечення за час звільнення їх від виконання службових обов'язків у зв'язку з доглядом за хворою дитиною, протягом якого дитина за висновком лікаря потребує догляду, але не більше як за 14 календарних днів, а якщо дитина потребує стаціонарного лікування — за весь час перебування її в стаціонарі разом із хворою дитиною.

Отже військовослужбовці-жінки, на підставі документів передбачених Інструкцією звільняються від виконання службових обов'язків у зв'язку із хворобою дитини, яка потребує стороннього догляду.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р (зі змінами) // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 р., № 2011.
3. Пашинський В.Й. Конституційно-правовий статус військовослужбовців в Україні // Право України. – 2005. – № 4. – С. 39-42.

Севрук І.І.

доцент, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін НАНГУ.

Модель реалізації принципу гендерної рівності в системі військово-соціального управління

На сьогодні завдання щодо «впровадження гендеру» у військових частинах та підрозділах досить часто відбувається стихійно або механістично.

Уривчастість та фрагментарність багаторазово знижують ефективність процесу реалізації гендерної політики у секторі безпеки та оборони. В той же час, логічно вибудована, системна робота, саме через взаємозв'язок та взаємодію управлінських процедур, здатна значно підвищити ефективність реалізації вимог наявних нормативних документів, зокрема Резолюції 1325.

Військово-соціальне управління – це систематичний зовнішній чи внутрішній вплив на військово-соціальну систему з метою приведення її до стану, який дозволяє вирішувати бойові та службово-бойові задачі, що покладаються на війська. Це специфічний вид управлінської діяльності, який полягає в здійсненні управлінського впливу на військово-соціальні системи (специфічні якісно визначені цілісні соціальні групи) та соціальні відносини, у яких знаходяться особи (чоловіки та жінки, хлопці та дівчата), які проходять військову службу або здійснюють інші функції забезпечення оборони та правоохоронної діяльності держави.

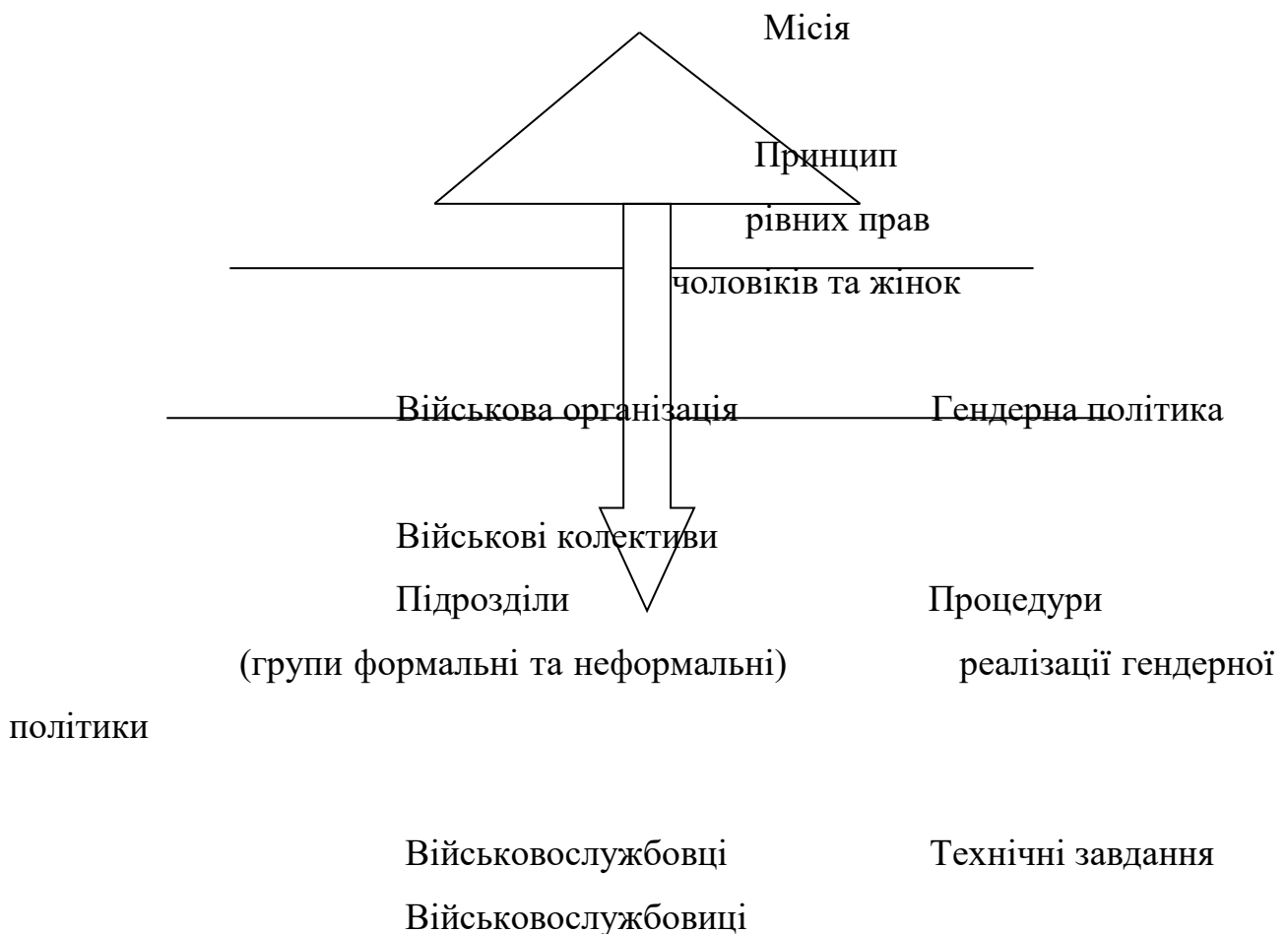
Системний підхід надає можливості виявити логіку взаємодії наявних трьох основних рівнів військово-соціальних підсистем, які потребують максимальної управлінської уваги, та адекватних кожному рівню управлінських інструментів (див мал.1.):

- рівень військової організації в цілому – йому відповідає такий управлінський інструмент, як загальна політика, в тому числі гендерна. Гендерна політика військової організації з одного боку має «вписуватись» у загальну державну гендерну політику, а з іншого, - в кожному конкретному випадку відбивати специфіку військової організації (установи). Вона формує загальні принципи прийняття рішень по тому чи іншому питанню чи сфері військово-соціального управління з урахуванням гендерної перспективи у військах;

- рівень окремого військового колективу (структурного підрозділу) – тут спрацьовують такі управлінські інструменти як «процедури». Вони мають розкривати засоби втілення основних принципів й напрямків гендерної

політики у життя військових колективів, послідовність дій, яку необхідно виконувати усім учасникам процесу управління;

- рівень окремого військовослужбовця/військовослужбовиці. Цей рівень передбачає відпрацьованість таких управлінських інструментів як технічні завдання. Вони надають відповідь на запитання: що конкретно має робити військовослужбовець як виконавець певного кола обов'язків. Прикладом широко відомих технічних завдань можуть слугувати посадові інструкції, анкети для претендентів на заміщення посади та інші. Приміром, на сьогодні, з урахуванням завдань щодо імплементації гендерного компоненту у війська, такі анкети та інструкції мають містити прописані конкретні вимоги щодо гендерної компетентності осіб, що обіймають певні посади, або претендентів на посади.

Мал.1. Рівні військово-соціальних підсистем та відповідні управлінські інструменти

Поєднує всі три рівні військово-соціальних систем єдина спрямованість на виконання місії військової організації – забезпечення безпеки (зовнішньої і внутрішньої) суспільству України.

Через всі три рівні наскрізне проходить та реалізується через відповідні управлінські інструменти принцип рівних прав чоловіків та жінок, хлопчиків та дівчаток у секторі безпеки та оборони України.

Дана модель також дозволяє побачити, що ключовою фігурою у практичній реалізації завдань щодо забезпечення рівних прав чоловіків та жінок стає військовий керівник – командир/начальник. Саме через його діяльність реалізується гендерна політика у конкретній частині (підрозділі), саме військовий керівник забезпечує створення сприятливого гендерно чутливого середовища, відповідає за професійне зростання підпорядкованих військовослужбовців та військовослужбовиць, трансформацію цінностей підлеглих у напрямку відповідності нормам військово-професійної моралі, доброчесності, гендерної толерантності.

Семенов С.С

к. філос. н., доц., заступник начальника кафедри соціально-гуманітарних дисциплін НАНГУ, полковник.

Корупція як інституціональна загроза національній безпеці України

Як свідчать дані міжнародної організації Transparency International, за рівнем корумпованості наша держава перебуває на 142-му місці зі 175 країн, які підлягали аналізу. Даний чинник значно дестабілізує суспільне життя, ставить під загрозу основи конституційного ладу. Сьогодні в Україні оголошено великомасштабний наступ на корупцію.

Корупція – це більше тіньова форма будь-якої інституціональної діяльності. Разом з тим вона є напрямком, проявом, елементом тіньової економіки (тіньових грошей, товарів та послуг) в названому виді діяльності.

Корупція має широке і багатоаспектне підґрунтя і може виникати на всіх можливих стиках економіки, політики, права, моралі тощо, тобто в місцях, де між ними, як правило, зав'язуються найбільші вузли суперечностей. Крім того їй в певній мірі сприяють і внутрішні неузгодженості, конфлікти, що мають місце в кожній окремій сфері суспільного буття і суспільної свідомості.

Сучасна суспільна практика, в тому числі і в Україні, знає багато різних корупційних схем, до яких причетні не тільки відповідальні працівники різних державних, муніципальних, приватних та інших структур і їхні клієнти, але й політичні діячі, високі урядовці і представники великого бізнесу.

Неможливо визначити конкретні шляхи і засоби, які можуть бути застосовані для подолання корупції, не здійснивши глибокий, всебічний аналіз її причин та видів, деталізацію існуючого тут стану справ, виокремлення загального та особливого, головного та другорядного тощо.

Організація боротьби з корупцією – це дуже складний, достроковий і небезвитратний процес. Тому життя вимагає не розпорошувати сили, кошти і засоби, бачити навіть в змісті головних напрямків протикорупційної діяльності невідкладні завдання і такі, що можуть зачекати або для яких ще не створені чи „не дозріли” умови стосовно їх реалізації.

Якщо носієм корупційних проявів є службова особа, то перш за все на неї, на її діяльність необхідно спрямовувати весь спектр “наступальних” та “оздоровлюючих” заходів. Боротьба з корупцією – це не тільки викриття і покарання порушників закону. Це і значна профілактична, упереджувальна робота. Так, доки не буде вжито заходів щодо суттєвого збільшення розмірів заробітної плати у державному секторі, підняття її хоча б до рівня доходів менеджерів такого ж рангу, що зайняті у бізнесі, кардинальних зрушень на теренах боротьби з корупцією чекати не можливо.

Паралельно з підвищенням зарплати треба негайно зміцнити матеріально-технічну базу, кардинально переглянути структуру та функції місцевих органів виконавчої влади, ліквідувати в них галузеві економічні підрозділи. Серед

інших невідкладних завдань – регламентування всіх бюрократичних процедур, упорядкування втручання чиновників у підприємницьку діяльність, забезпечення прозорості, відкритості, колегіальності в роботі посадовців з клієнтами, запровадження ефективного контролю за бюрократичним апаратом з боку громадськості, в тому числі методами систематичного анонімного опитування відвідувачів державних (муніципальних) установ на предмет безперешкодного і безоплатного вирішення їхніх питань.

Як свідчить аналіз, найбільше збоїв та збочень в механізмі боротьби з корупцією має організація практичної роботи, а якщо конкретно, то виконавська дисципліна та контроль за здійсненням наміченого. На всіх рівнях та напрямках протикорупційної діяльності в Україні, на жаль, поки що превалюють поверхова метушня, паперотворчість, популістські заяви тощо. Це обумовлюється, безперечно, тим, що нові керівники, які прийшли повсюдно до владних структур, мають слабку професійну підготовку. Дається взнаки і супротив старого бюрократичного апарату, якому, зазвичай, важко розлучатися з дармовою годівницею у вигляді хабарів та подарунків.

Присутність таких основних рис в змістовній частині корупції, як протиправність, кримінальний характер діянь, сприяння розвитку тіньової економіки та задоволення людьми меркантильних інтересів, очевидно, визначають сьогодні підвищену увагу до цього феномену з боку вітчизняної правознавчої та економічної науки. Між тим, зважаючи на аморальність корупційних проявів, спотворення (внаслідок їх глибини і масштабності в суспільстві) людської психології, подрив ними авторитету управлінських кадрів та загрозу, яку вони несуть через тінізацію та криміналізацію не тільки економіки але й політики національній безпеці, є тут над чим працювати фахівцям в галузі політології, науки управління або менеджменту, соціальної психології, соціології тощо. Тільки спільними зусиллями науковці можуть внести вагомий доробок в розкриття “дійсного обличчя” корупції та в

загальнодержавний механізм протидії їй, в злам “станового хребта” цього небезпечного асоціального явища.

Список використаних джерел

5. Лой А. Філософія та світогляд у пізньому марксизмі // Пізній радянський марксизм та сьогодні (До 70-річчя Вадима Іванова) // Філософсько-антропологічні студії' 2003. – К.: Стилос, 2003. – С. 103–130.
6. Лохов С.А. Мироззрение как объект философской рефлексии (И. Кант, М. Хайдеггер, М. Шелер) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http // www. humanities. edu. ru / db/msg/46539](http://www.humanities.edu.ru/db/msg/46539). – Загол. з екрану.
7. Філософія освіти ХХІ століття: проблеми і перспективи: Методол. семінар, 22 листоп. 2000 р. Зб. наук. праць. Вип. 3 / За заг. ред. В. Андрущенко. – К.: Знання, 2000. – 234 с.
8. Хайдеггер М. Время картины мира // Хайдеггер М. Время и бытие: статьи и выступления: Пер. с нем. – М.: Республика, 1993. – С. 41–63.

Склярів М.В.,

кандидат технічних наук,

доцент, доцент кафедри автобронетанкової техніки Національної академії

Національної гвардії України.

Визначення психофізіологічних якостей водія, необхідних для успішного керування автомобільною технікою

При використанні автомобільної техніки спеціального призначення її управління має особливості в значній мірі пов'язані з можливостями водія.

Психофізіологія – галузь психології, яка пов'язана з фізіологічними основами психологічних процесів.

Основними психофізіологічними якостями, за якими визначають придатність до водіння автомобілями, є відчуття, сприйняття, психомоторна реакція, увага, емоційно-вольова реакція, оперативне мислення та спеціальні особистісні фактори: активність і спрямованість особистості, схильність до техніки, ініціативність, кмітливість, дисциплінованість, інтерес до професійної роботи водія.

На відміну від звичайних дорожніх автомобілів управління рухом техніки спеціального призначення більш різноманітне з точки зору як експлуатаційних, так і технічних вимог. У зв'язку з цим насамперед необхідно з'ясувати і окреслити можливості водія в процесі управління автомобільною технікою спеціального призначення.

В загальному плані особливості розвитку автомобільного транспорту є постійне покращення його технічних характеристик по покращенню активної і пасивної безпеки руху. В значній мірі аварійність залежить від водіїв транспортних засобів. За даними статистики більш ніж 75% дорожніх пригод пов'язано з помилками водіїв в прийнятті рішень в процесі руху. Відомо, що значна кількість ДТП (дорожньо-транспортних пригод) виникає там де водій має значне нервово-психічне навантаження. Це підтверджує що надійність роботи водія відповідає основній закономірності психофізіології – успішному виконанню роботи в залежності від психічного напруження.

В зв'язку з тим що з'являється все більше фактів які підтверджують взаємозв'язок між психофізіологічними характеристиками водія і аварійністю на дорогах, виникає актуальність виконання досліджень в даному напрямку.

За даними більшості досліджень, виконаних в США, Франції та інших країнах, головні причини агресивної поведінки водіїв залежать від напруженої роботи, та психологічних стресів отриманих на протязі дня внаслідок сприйняття сигналів зовнішнього середовища. Узагальнюючи ці дослідження усвідомлюємо що крім стану дорожнього руху на агресивність поведінки водія впливають психофізіологічні особливості учасників руху. Аналіз статистики

ДТП показує їх збільшення на дорогах де водій має велике нервово-психічне навантаження. Сучасні умови, в яких працюють представники багатьох професій, зокрема військовослужбовці Національної гвардії, Міністерства надзвичайних ситуацій (МНС) і Міністерства оборони, працівники правоохоронних органів, водії автотранспорту, машиністи поїздів, оператори атомних електростанцій і деякі інші, з упевненістю можна назвати особливими, а іноді – й екстремальними. Особливими такі умови є тому, що їм властиві значні психоемоційні навантаження, викликані високою відповідальністю за прийняті рішення, складність виконуваних функцій, прискорений темп діяльності, поєднання в одній діяльності неоднакових за метою дій, оброблення значної за обсягом інформації та дефіцит часу на прийняття рішення. У випадках, коли діяльність супроводжується ще й обґрунтованим ризиком для життя, її називають екстремальною. Це підтверджує, що надійність роботи водія в значній мірі відповідає одній із основних закономірностей психофізіології – успішному виконанню роботи в залежності від психічної напруги та його психофізіологічних можливостей. В психофізіологічних дослідженнях критерієм оцінки впливу умов руху транспортних засобів є значення показників водія відповідно до рівня емоційної напруги. Виходячи з цього визначається ступінь надійності дій водія.

Слурденко Д.О.,

старший викладач кафедри психології та педагогіки Національної академії
Національної гвардії України, майор

Суїцид в Національній гвардії України, як суспільне явище

Суїцид, як стан соціального благополуччя в підрозділах Національної гвардії України, відбиває високий рівень самогубств в Україні. Акт самовбивства або спроба самогубства здійснюється в стані сильного душевного

розладу або під впливом якихось психотравмуючих факторів. Україна впродовж останніх років входила до першої десятки країн з найвищим рівнем суїцидальної активності населення, і суїцид залишається однією з основних причин смертності.

Якщо в подальшому не створювати відповідні умови для зниження цього негативного явища проблема буде набувати гострішого характеру. За даними наукових досліджень проведених в Україні на фоні загального впливу нестабільної соціально економічної ситуації показник самогубства є на високому рівні, аналіз показує що середньорічний показник самогубства за останні 15 років становить близько 13000 осіб.

Суїцид здебільшого має прихований характер. Латентність полягає в тому що інформація про самогубства не розповсюджуються і тому цьому не надається особливе значення, наміри людини залишаються не заміченими, небезпечна ситуація в колективі не контролюється. Потрібно визначити можливі варіанти вирішення, а також знайти шляхи вдосконалення вже відомих способів. До окремих соціальних груп потрібно віднести військовослужбовців адже їх робота супроводжується синдромом хронічної втоми певною соціальною незахищеністю і високим рівнем шкідливих звичок та деформації. Еміль Дюркгейм, аналізуючи самогубства показав, яким чином суспільні фактори такі як, економічні умови, сімейний стан, релігійне уподобання приводять до психоемоційному навантаженню в різних життєвих ситуаціях. Суїцид є відображення ставлення індивіда не тільки до себе, а також і суспільства до нього.

Військовослужбовці постійно піддаються стресовим ситуаціям. Умови служби впливають на працездатність особового складу Національної гвардії України. Психічні порушення, пов'язані з екстремальними умовами праці, тривають від тижня до декількох десятків років. До основних причин самогубств серед працівників міліції відносяться:

– важкі умови праці;

- порушення режиму праці та відпочинку;
- підвищена відповідальність за помилки;
- великий час знаходження в екстремальних умовах;
- відсутність знань щодо зниження психоемоційної втоми;
- не достатня гарантія соціальної безпеки.

Самогубства які трапляються з військовослужбовцями Національної гвардії України відносяться до найбільш тяжких надзвичайних подій.

Причиною психічних розладів у військовослужбовців вважається зменшення внутрішніх ресурсів організму і зменшення його сили. Необхідно підкреслити найбільш характерні відстрочені психічних реакції військовослужбовців на психотравматичні події: фіксацію на травмі, зниження загального рівня психічної діяльності, роздратованість, схильність до вибухової реакції, атипічні сни.

Соколовський В.В.,

к.пед.н., доцент кафедри вогневої підготовки,
Національна академія Національної гвардії України;

Соколовська Ю.В.

к. іст. н., доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Національна академія Національної гвардії України

Цивільні службовці у контексті реформи демократичного цивільного контролю над зброєними силами та іншими військовими формуваннями в Україні

Сьогодні доводить, що Національна гвардія України переживає дуже непрості часи. Всі виклики, які викладено у Концепції розвитку Національної гвардії на період до 2020 року від 1 лютого 2017 р., де було проведено аналіз причин виникнення проблем та обґрунтовано необхідність їх вирішення. Було

запропоновано два варіанти вирішення проблем, оптимальним з яких є наступний: комплексне розв'язання проблеми шляхом надання державної підтримки, залучення допомоги органів державної влади та міжнародної допомоги для поетапного здійснення заходів щодо розвитку Національної гвардії, спрямованих на забезпечення здатності Національної гвардії у взаємодії з іншими складовими сектору безпеки і оборони виконувати завдання за призначенням. Серед переваг було зазначено раціональний розподіл видатків, призначених для розвитку Національної гвардії, а також залучення міжнародної допомоги та наближення за показниками управління, підготовки, технічного оснащення та матеріального забезпечення до стандартів, установлених для аналогічних формувань відповідних держав – членів ЄС та НАТО [2].

У 2016 р. Норвезьким Центром зі зниження ризиків корупції в оборонному секторі, метою створення якого є діяльність націлена на сприяння доброчесності, заходам з протидії корупції та належному врядуванню в оборонному секторі, було зроблено аналіз ситуації щодо забезпечення професіоналізму та доброчесності у Міністерстві оборони України. Центр займається підвищенням рівня компетенції та знань щодо зменшення корупційних ризиків, а також створенням практичних засобів для цього, був заснований Міністерством оборони Норвегії у 2012 р.

Аналізуючи звіт, запропонований зазначеним центром, можна провести аналогії у проблемах та шляхах їх вирішення для всього сектору безпеки та оборони, зокрема Національної гвардії України.

У всьому секторі безпеки та оборони працюють як військові, так і цивільні фахівці. У звіті зроблено акцент на другу професійні групу. Саме передача у руки цивільних фахівців таких сфер професійної діяльності, як підготовка стратегій, планування, складання бюджету та закупівлі, дозволить реалізувати один з ключових принципів євроатлантичної оборони: цивільний контроль. Як свідчить статистика, у країнах-учасницях НАТО більша частка співробітників міністерств оборони складають цивільні службовці. У департаменті оборони

США, який зобов'язаний максимально наймати державних службовців, 84 % усіх посад посідають цивільні особи. У Міноборони Франції ці показники становлять 70 %. Як стверджують автори звіту, цивільні фахівці можуть бути менш чутливими до впливу вузьких корпоративських упереджених рішень, вони мають ширшу перспективу у вирішенні питань та володіють ключовими компетенціями, які природньо не набуваються у військовій освіті. Наявність незначної частки цивільних фахівців у міністерствах оборони може перетворити їх на воєнізовану систему, яка буде реагувати по-військовому на проблеми безпеки, а не у більш широкому розумінні повного сектору політичних інструментів.

Навіть після вступу до НАТО, як зазначено у звіті, оборонні установи нових держав-учасниць характеризувалися слабким розумінням військових питань серед цивільного персоналу, проблем корупції, хабарництва і фаворитизму. Такий стан справ пояснюється радянською і комуністичною спадщиною. В країнах – учасницях Варшавського договору військові установи були недвозначно воєнізованими. «Кожний, хто мав якусь значення, носив військову уніформу». Ці традиції аж ніяк не гармонізували з євроатлантичними стандартами управління оборонними інститутами. Таким чином, експерти в галузі оборони в колишніх комуністичних країнах, які вже отримали або прагнуть отримати членство у таких організаціях, як ЄС і НАТО, рішуче наголошували на необхідності інституційних механізмів для забезпечення достатньої кількості цивільних фахівців у міністерствах оборони [1; с.15].

Проблему цивільних фахівців у секторі безпеки та оборони у контексті реформи демократичного цивільного контролю над Збройними Силами та іншими військовими формуваннями в Україні досліджували і в Інституті Євро-Атлантичного співробітництва.

Формально, такі кадрові резерви створюються, і можливості для навчання існують, але в реальному житті кар'єра цивільного посадовця значно менше залежить від професійної освіти, ніж військового. Як наслідок, підхід до

професійного розвитку цивільних службовців, особливо високопосадовців, помітно менш дієвий і менше пов'язаний з критеріями кар'єрного росту. Водночас, від цивільного керівництва, наприклад, міністерства оборони або міністерства внутрішніх справ, очікують якісного вирішення важливих безпекових питань — розробки загальної політики, адміністративного керівництва, правового забезпечення, постачання, виконання бюджетних функцій — залишаючи військовим чи національним гвардійцям властиві їм завдання підготовки військ, оперативного планування і проведення операцій. Тому вже давно назріло створення дієвої системи не лише освіти, але й ефективної системи перепідготовки/підвищення кваліфікації для перспективних кандидатів з числа цивільних службовців [3].

Сьогодні не дивлячись на рекомендації євроатлантичних установ та вітчизняні дослідження, щодо реалізації одного з ключових принципів євроатлантичної інтеграції – цивільного контролю, реалії сьогодення показують нам зовсім іншу картину на прикладі конкретної установи сектору безпеки та оборони – Національної академії Національної гвардії України. Серед управління Національної академії Національної гвардії України не має ні однієї цивільної посади. З'являються нові офіцерські посади, які далеко не підпадають під «завдання підготовки військ, оперативного планування і проведення операцій». Цивільні службовці займають незначні, другорядні посади. Велика кількість серед цивільних службовців належить військовим пенсіонерам, які у євроатлантичній практиці не розглядаються як цивільні службовці.

Література:

1. Забезпечення професіоналізму і доброчесності у Міністерстві оборони України. Аналіз ситуації [Електронний ресурс] – Осло, Норвегія: Центр зі зниження ризиків корупції в оборонному секторі, 2016. – Режим доступу: <https://cids.no/wp-content/uploads/pdf/Sept-2016-Ukraine-Ensuring-professionalism-report-final-ukrkyrillisk.pdf>

2. Концепція розвитку Національної гвардії на період до 2020 року:
Розпорядження Кабінету міністрів України від 1 лютого 2017 р. № 100-р:
Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100-2017-%D1%80>
3. Реформа демократичного цивільного контролю над Збройними Силами та іншими військовими формуваннями в Україні: наступні кроки [Електронний ресурс].– Київ: Інститут Євро-Атлантичного співробітництва, 2018. – 39 с. – Режим доступу: /file:///C:/Users/admin/Downloads/DZK_2.pdf
4. Сіцинська М. Проблеми українського суспільства у сфері цивільно-військових відносин / М. Сіцинська // Вісник Національної академії державного управління. – 2013. – №11. – С.82-89.
<http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2013-1-11.pdf>

Товма І.М.

старший офіцер миротворчої діяльності відділення забезпечення
військової частини 2260

Залежність ефективності діяльності особового складу від якості прийняття та реалізації рішення

Ефективність діяльності особового складу сил Національної гвардії України при виконанні службово-бойових завдань залежить від того, наскільки якісно розроблено та реалізовано рішення на службово-бойові дії.

Як свідчить практика, серед причин невиконання рішень третю частину складає низка якості самих рішень, а іншу третину – вина виконавців. Загалом причини, які впливають на якість рішень, дуже різноманітні і можуть мати організаційний, економічний і психологічний характер.

Важливим фактором якості управлінського рішення є рівень повноти аналізу, якість зроблених на підставі аналізу висновків, методів які використовуються для розробки і впровадження рішення.

Ще одним фактором, який суттєво впливає на якість рішення, є рівень організації управління. Він включає в себе об'єм рішень, які приймаються керівником (великий об'єм рішень ускладнює забезпечення їх обґрунтованості), рівень технологізації і автоматизації процесу підготовки та прийняття рішень, дотримання ієрархії в прийнятті рішень, наявність процедури погодження рішення з виконавцями тощо. З точки зору організації виконання рішення, за результатами проведених нами досліджень, можливо визначити чотири основні причини, за які не реалізуються рішення:

- 1) рішення недостатньо чітко сформульоване керівником;
- 2) рішення чітко сформульоване, але виконавець недостатньо чітко уточнив його;
- 3) рішення добре сформульовано і зрозуміле, але виконавець не надається необхідними умовами та засобами його реалізації;
- 4) рішення якісно сформульоване і добре засвоєне, маються всі необхідні засоби для його реалізації, але виконавець не має внутрішньої угоди з варіантом рішення, запропонованого керівником.

Для того, щоб управлінські рішення дозволили найбільш повно та ефективно досягати поставлених цілей, до них пред'являються певні вимоги, найбільш важливими з яких є:

1. Цільова спрямованість, тобто рішення повинно бути спрямовано безпосередньо на поставлене завдання.
2. Наукова обґрунтованість та об'єктивність рішення. Це означає, що рішення повинне бути розроблене і реалізовано відповідно до закономірностей розвитку об'єкта управління, заснованого на надійній інформації.

3. Інтереси військової частини, а не керівника повинні бути враховані при розробці рішення. Воно повинне бути прийняте органом або особою з повноваженнями зробити це.

4. Своєчасність. Це означає, що з моменту виникнення ситуації в рішенні, не повинно бути ніяких змін в об'єкті управління, які роблять це рішення непотрібним.

5. Точність, чіткість, лаконічність формулювання рішення. Формулювання рішення повинно виключити розбіжності, допомогти краще засвоїти вимоги виконавців.

6. Консенсус і злагодженість. Це означає, що прийняті рішення не суперечать попереднім рішенням та узгодженим з ними. Крім того, необхідно також узгодити рішення різних ієрархічних рівнів. Кожне приймаєме рішення повинно враховувати те, що після нього будуть прийматися рішення, які необхідно буде погоджувати.

7. Адресність. Це означає, що для кожного рішення повинні бути чітко визначені особи, відповідальні за виконання і строки виконання.

8. Економічність, оперативність, оптимальність. Ці вимоги припускають, що найбільш повне досягнення мети має бути досягнуто при оптимальних затратах ресурсів.

Процедура процесу розробки і впровадження раціонального, оптимального рішення може бути представлена як набір наступних етапів: збір інформації; ідентифікація суті проблеми; визначення цілей; формулювання критеріїв і обмежень (формування системи оцінювання); аналіз проблемної ситуації; прогнозування розвитку ситуації; розробка альтернативних варіантів рішення проблеми; оцінка (експериментальна перевірка) альтернатив; вибір найбільш оптимальної альтернативи; організація виконання рішення; здійснення контролю реалізації; аналіз результатів (зворотній зв'язок).

Таким чином, розглянувши питання залежності ефективності діяльності особового складу від якості прийняття та реалізації рішення, можливо зробити

слідуючі висновки: ефективність діяльності особового складу сил Національної гвардії України при виконанні службово-бойових завдань залежить від факторів якості управлінських рішень, професіоналізму виконавців і рівню організації управління; при організації виконання рішення необхідно враховувати причини які не дозволяють його реалізувати, певні вимоги що дозволяють найбільш повно та ефективно досягати поставлених цілей та процедуру процесу розробки і впровадження раціонального оптимального рішення.

Список використаних джерел

1. Кіцела Є.О. Удосконалення процесу прийняття та реалізації управлінських рішень на підприємстві / Є.О. Кіцела [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <chrome-extension://mhjfbmdgcfjbbpaeojofohoefgihj ai/index.html>
2. Яременко О.Ф. Методи прийняття управлінських рішень / О.Ф. Яременко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=4118>
3. Приймак В.М. Прийняття управлінських рішень: [навч. посіб.] / В.М. Приймак. – К.: Атіка, 2008. – 240 с.
4. Сопільник О.В. Технологія прийняття управлінських рішень: [навч. посіб.] / О.В. Сопільник. – Д.: РВВДНУ, 2002. – 108 с.

Товма М.І,

доцент кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення,
Національна академія Національної гвардії України, кандидат психологічних
наук, доцент

Роль політичної установки у детермінації поведінки людини при інформаційно-психологічному впливі

Інформаційно-психологічний вплив на індивідуальну свідомість з метою зміни поведінки особистості в бажаному напрямку має домогтися відповідної

зміни в її свідомості. У той же час в детермінації поведінки людини значну роль відіграє установка (орієнтація) - це сформовані під впливом пропаганди, виховання й досвіду порівняно стійкі знання, почуття й мотиви, що викликають певне ставлення людини до ідейних, політичних і суспільних явищ реальної дійсності.

Установка визначає напрямок дій і одночасно спосіб сприйняття та мислення. Але не всі установки є однаково важливими для детермінації поведінки. В їх ієрархії політичні установки займають найвищу сходинку. Вони, на відміну від інших, більш стійкі до змін. Політичні установки утворюють загальне підґрунтя для всіх інших, обумовлюють внутрішню стійкість орієнтації. Отже, поведінка людини за різних умов переважно визначається її політичною орієнтацією.

Рушійною силою для зміни установок виступають негативні психічні хвилювання, викликані відсутністю рівноваги між окремими компонентами політичних установок-об'єктів пропагандистського впливу, - так званий когнітивний дисонанс (тобто пізнавальна невідповідність). Дисонанс - психічно неприємний стан, що викликає в об'єктів пропагандистського впливу прагнення до його зм'якшення або усунення. Останнє веде до змін одного з компонентів установки, у результаті чого вся система установок прагне повернутися до втраченої рівноваги. Таким чином, змінюється стійкість попередньої установки або виникає нова. Було б, однак, ілюзією розраховувати на можливість у короткий проміжок часу повного руйнування основних установок і заміни їх на протилежні, оскільки стабільність основних політичних установок досить висока.

Для зміни політичних установок, що міцно закріплені у свідомості особистості, використовується метод поступового посилення когнітивного дисонансу, тобто подається в певному порядку інформація, яка все більше й більше суперечить поглядам об'єкта впливу. Терпіння, час і аргументація з

кожною порцією інформації посилюється, вони сприяють поступовій зміні політичних установок об'єктів впливу.

Однак зміна поведінки не пов'язана безпосередньо зі зміною основних установок. Поведінка людини в кожному конкретному випадку залежить від умов, тобто внутрішніх запитів: потреб, мотивів, установок. Тому, поведінка завжди обумовлена конкретною обстановкою.

Основним у процесі взаємодії установок і поведінки є не відмінність між ними, а їхня взаємна обумовленість: установки значною мірою детермінують поведінку, але буває й навпаки: поведінка створює значну основу для утворення установок. Установки виникають внаслідок пережитого на основі реальної поведінки ще до того, як вони знову перейдуть у нову поведінку. Поведінка, що змінилася, має зрештою впливати на зміну установок. Отже, якщо в результаті пропагандистського впливу поведінка індивіда зміниться, то відбудуться і певні зміни в загальній структурі установок, у тому числі й політичній орієнтації.

Список використаних джерел

1. Петрик В. М., Кузьменко А. М., Остроухов В. В. та ін. Соціально-правові основи інформаційної безпеки: Навчальний посібник / За ред. В. В. Остроухова. - К.: Росава, 2007. - 496 с.

2. Інформаційна безпека держави у контексті протидії інформаційним війнам: Навчальний посібник / За заг. ред. В. В. Толубка. -К.:НАОУ, 2004.-177 с.

3. Інформаційна безпека держави у контексті протидії інформаційним війнам: Навчальний посібник / За заг. ред. В. В. Толубка. -К.:НАОУ, 2004.-177 с.

Товма М.І.,
доцент кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення,
Національна академія Національної гвардії України, кандидат психологічних
наук, доцент

Мартишко Д.І.

начальник відділення по роботі з особовим складом
військової частини 3057 Національної гвардії України

Особливості психологічної реабілітації учасників бойових дій

Події в районі проведення операції Об'єднаних сил (антитерористичній операції) мають сильний вплив на психіку учасників бойових дій, піддають їх якісним змінам, що можуть проявлятися від чітко виражених форм до зовні малопомітних, прихованих, мов би «відстрочених» в часі реакцій.

Наслідки війни впливають не тільки на психофізичне здоров'я військовослужбовців, але і на їх психологічну врівноваженість, світогляд, стабільність ціннісних орієнтацій та ін. Тому з отриманими психотравмами необхідно працювати комплексно, і чим раніше надана спеціальна медико-психологічна допомога, тим краще прогноз розвитку особистості на майбутнє.

Відсутність спеціальних медикопсихологічних заходів з відновлення травмованої, деформованої психіки, а саме психологічної реабілітації, веде до хронічного перебігу психічних розладів. Наслідки ПТСР (посттравматичний стресовий розлад) призводять до зміни особистості, соціальної та професійної дезінтеграції, алкоголізації і наркотизації, суїцидів.

Основним психотравмуючим впливом бойової обстановки є досить тривале перебування військовослужбовців в умовах специфічного бойового стресу, що накладає свій негативний відбиток. У період бою дія стресу виконує певну позитивну функцію для людини, проте після закінчення війни вона стає негативним, руйнівним чинником в силу постстресових реакцій.

Особи, у яких зазначаються реакції дезадаптації, потребують медикопсихологічної допомоги, у спеціальних заходах психокорекції.

Основна мета практичного психолога: підтримка й відновлення психофізичного та соматичного здоров'я. Фахівець проводить роботу з виявлення умов, що перешкоджають гармонійному розвитку особистості пацієнта чи утруднюють його. Психологічна допомога учасникам бойових дій повинна сприяти успішній адаптації військовослужбовця до нових умов життя. Термін «психологічна реабілітація» (від латинського *rehabilitatio* – відновлення) найбільш точно відображає процес і результати діяльності психолога при наданні допомоги в процесі соціально-психологічної адаптації.

Напрями психологічної допомоги:

1. Діагностика синдрому соціально-психологічної дезадаптації у військовослужбовця на підставі результатів психодіагностики індивідуальних особливостей військовослужбовця.

2. Психологічне консультування (індивідуальне та сімейне).

3. Психокорекційна робота.

4. Навчання навичкам саморегуляції (прийомам зняття напруженості за допомогою релаксації, аутотренінгу та іншим методам).

5. Робота з мислеобразами в станах розслаблення, яка дозволяє відключати зовнішню реальність і припиняти за рахунок цього збудження центральної нервової системи.

6. Соціально-психологічні тренінги з метою підвищення адаптивності військовослужбовця та його особистісного розвитку.

7. Визначення життєвих перспектив.

Робота психолога з учасниками бойових дій потребує індивідуального підходу, хоча існує стандартна схема. На первинному прийомі проводиться бесіда з пацієнтом, збирається основна інформація. При потребі проводиться тестування. Надається інформація про особливості психологічної допомоги

учасникам бойових дій та іншим категоріям пацієнтів; ознайомлення з техніками релаксації, дихання; робота з ресурсом.

Є невеликий відсоток осіб, які не потребують психологічної реабілітації – не виявляють скарг на порушення емоційного стану, погіршення самопочуття. Ці люди, зазвичай, ведуть здоровий спосіб життя: займаються спортом, не вживають алкоголь, наркотики. На даний час вони можуть не звертати уваги на присутність негативних сновидінь, або гостру реакцію справедливості на поточні події в країні. Але це також може бути сигналом порушення адаптації після повернення з зони проведення бойових дій. Тому, якщо пацієнт і зазначає, що скарг нема, то все рівно надається інформація про особливості психологічної реабілітації.

При більш проблемних ситуаціях проводиться поглиблена діагностика та психокорекція. Це частіше відбувається на вторинному прийомі та подальшій роботі. Використовуються тести та опитувальники на виявлення посттравматичного стресового розладу, тривожного розладу, депресивних проявів, рівня агресивності. Проводиться діагностика стану особистості та її якості. Діагностичний матеріал дозволяє розглянути більш детально психічний стан пацієнта, визначити рівень емоційної стійкості, якість комунікативної сфери особистості, екстраверсії – інтроверсії тощо. У процесі психокорекції проводяться бесіди, консультації, надаються рекомендації; використовуються елементи різних напрямлень в психології (психотерапії).

Таким чином, проведення психологічної реабілітації сприяє формуванню усвідомленого сприйняття себе, свого організму, внутрішнього стану, емоцій, почуттів; впевненості пацієнта в своїх силах; його підтримці і розумінню; покращенню психологічного здоров'я; профілактиці порушень психіки, емоційних розладів.

Список використаних джерел

1. Буряк О. О. Соціальна адаптація військовослужбовців. Шляхи та методи реабілітації осіб з «військовим синдромом» та посттравматичним стресовим

розладом / О. О. Буряк, М. І. Гіневський, Г. Л. Катеруша // Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. 2015, випуск 3 (44) . – С. 137–141.

2. Блінов О. А. Види та напрямки психологічної допомоги психотравмованим військовослужбовцям / О. А. Блінов//Вісник Національного університету оборони України. Зб-к наук. праць. – К. : НУОУ, 2014 р. – Вип (4). –175 с.

3. Герберт К. Розуміти травматичний досвід. Путівник для безпосередніх учасників та їхніх родин / К. Герберт. – Львів : Скриня, 2015. – 72 с.

4. Посттравматичні стресові розлади: навчальний посібник / Б. М. Михайлов, В. В. Чугунов, В. О. Курило, С. Н. Саржевський. – 2-е вид., перероб. та доп. – Харків : ХМАПО, 2014. – 285 с.

Товма М.І.,

доцент кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення,
Національна академія Національної гвардії України, кандидат психологічних
наук, доцент

Омельченко В.І.

начальник відділу євроатлантичної інтеграції Національної академії
Національної гвардії України

**Розроблення практичних рекомендацій з підвищення іміджу
військових частин Національної гвардії України в місцях постійної
дислокації**

Нові процеси в сучасному українському соціумі, його політичній, економічній, духовній сферах закономірно впливають на формування нових взаємовідносин між державою, її інституціями та громадянським суспільством. Це стосується і такого державного інституту як органи охорони правопорядку. До них належить і Національна гвардія України (НГУ), яка є військовим

Всеукраїнська науково-практична конференція Національна академія Національної гвардії України
29 жовтня 2019 року, м. Харків

формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи МВС України.

Як показує досвід, оцінки і ставлення суспільства до військовослужбовців НГУ багато в чому визначають їх морально-психологічний стан, а значить, і боєготовність, і ефективність вирішення поставлених перед ними службово-бойових завдань. Сприйняття НГУ, як елемента влади держави, так чи інакше зачіпає інтереси всіх українців, впливає на настрої людей і стабільність суспільства, а особливо в кризові періоди. Враховуючи динамічність такого складного явища як імідж, актуальним стає дослідження іміджу представника сил охорони правопорядку в сучасні кризові періоди суспільства.

Слово «імідж» англійського походження, дослівно означає «образ». Імідж – в широкому сенсі – розповсюдження уявлення щодо характеру того або іншого об'єкту; в більш вузькому (стосовно до пропаганди, реклами, «масової культури» тощо) – означає цілеспрямовано сформований образ-уявлення, який за допомогою асоціацій наділяє об'єкт (явище, особистість, товар тощо) додатковими цінностями (соціальними, політичними, соціально-психологічними, естетичними тощо) та завдяки цьому сприяє більш цілеспрямованому та емоційному сприйманню.

Основною метою формування іміджу НГУ є посилення позитивної громадської думки про армію. У свою чергу, громадська думка через підтримку (чи не підтримку) НГУ впливає на її імідж. В структурі цих уявлень виділяються три компоненти: 1) офіційна інформація про НГУ ; 2) загальні уявлення про армію як соціальний організм; 3) повсякденні відомості про конкретні військові колективи та військовослужбовців.

Для оптимізації процесу формування позитивного іміджу необхідна ефективна стратегія його створення. Стратегія формування позитивного іміджу армії – це план, який поєднує пріоритетні завдання, засоби, форми, методи, ресурси, а також послідовність заходів для досягнення позитивних іміджевих характеристик.

Ключовими елементами такої стратегії мають бути:

1) аналіз міжнародного і внутрішнього становища країни; 2) постановка завдань щодо створення позитивного іміджу армії відповідно до національних інтересів і пріоритетів держави; 3) структурування об'єктів впливу, тобто ідентифікація відповідних цільових груп; 4) визначення і розробка іміджевого образу, а також форм їх реалізації; 5) застосування методів, засобів і форм організації комунікативного впливу з метою „імплементатії” заданого іміджу в суспільну свідомість; 6) постійний контроль та оцінка ефективності реалізованих заходів, аналіз їх впливу на суспільну свідомість для виявлення негативних.

Сьогодні в Україні виникла об'єктивна необхідність розробки та реалізації на найвищому рівні чіткої державної програми та загальної PR-стратегії інформаційно-комунікативної політики, спрямованої на формування позитивного іміджу армії, яка ґрунтувалася б на науковому підході та передовому світовому досвіді з урахуванням українських реалій.

Список використаних джерел

1. Алещенко В.І. Актуальні проблеми формування позитивного іміджу Збройних сил (закордонний досвід) / В.І. Алещенко. Вісник Національної академії оборони України, 2007. – № 5 (78). – С. 8–20.
2. Безбах В.Г., Калениченко Р.А. Соціальний феномен іміджу в системі індивідуальної поведінки і соціального впливу / В.Г. Безбах, Р.А. Калениченко. Зб. наук. праць Військового гуманітарного факультету Національної академії оборони України. – К., 2004. – № 5 (42). – С. 3–11.
3. Политологический словарь: Учеб. пособие / Под ред. В.Ф.Халниова. М.: Высшая школа, 1995. С.59.

Фалько С.А.

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін НА НГУ. Національна академія Національної гвардії України

Роль воєнної історії в формуванні лідерських якостей сучасного офіцера України

Глибоке засвоєння воєнно-історичного досвіду дозволяє належним чином осмислити і правильно розуміти сутність і зміст тих явищ і процесів у військовій справі, які існують і відбуваються у теперішній час, прогнозувати основні напрями і тенденції розвитку воєнного мистецтва.

Загальновідомо, що фундаментом сучасної воєнної науки є історичний досвід. Практика підтверджує, що фактично жодне принципове питання воєнної науки взагалі і воєнного мистецтва зокрема не може бути успішно вирішеним без всебічного врахування і творчого використання цього досвіду, оскільки він є джерелом і базою руху вперед [1, С.26.].

Виклики, що постали перед Україною в останні роки, актуалізували комплекс завдань, пов'язаних зі зміцненням обороноздатності держави, та зумовили потребу у всебічному дослідженні і популяризації воєнної історії. Розроблення та вдосконалення Концепції воєнної історії України зумовлене потребами вдосконалення воєнно-історичної науки в Україні, осмислення вітчизняного та світового воєнно-історичного досвіду, з'ясування особливостей, тенденцій та закономірностей еволюції воєнної справи в різні історичні періоди [2].

Сучасний офіцерський корпус — це професійна спільність, а сучасний військовий офіцер — професійна людина. Першим кроком у дослідженні професійного характеру сучасного офіцерського корпусу є визначення поняття «професіоналізм». Відмінними рисами професії як особливого роду діяльності є компетентність, відповідальність і корпоративність.

Професійна людина – це експерт, яка володіє спеціальними знаннями та майстерністю в суспільно значущій сфері людської діяльності. Її компетентність набувається тільки шляхом тривалої освіти і досвіду. Це – основа об'єктивних стандартів професійної компетентності, що дозволяє звільнити професію від непрофесіоналів, а також визначити відносну компетентність представників даної професії. Такі стандарти універсальні. Вони притаманні знань і майстерності і застосовні завжди, безвідносно до часу і місця.

Професіонал – це фахівець-практик, який працює в умовах суспільства і виконуючий обов'язки служби, суттєво важливою для життєдіяльності суспільства, наприклад, в охороні здоров'я, освіті чи юриспруденції. Таким чином професія стає якимось моральним єдністю, що встановлює певні цінності і ідеали, якими керуються члени даної професії в своїх відносинах з непрофесіоналами.

Між членами однієї професії існує почуття органічного єднання і усвідомлення себе як групи, відмінною від непрофесіоналів. Це колективне почуття відбувається тривалої освіти і тренувань, необхідних для набуття професійної компетентності, з загальної сфери діяльності і загальної особливої відповідальності перед суспільством. Почуття єднання проявляє себе в професійній організації, яка оформляє та застосовує стандарти професійної компетентності, а також встановлює і реалізує стандарти професійної відповідальності.

Сьогодні локальні війни і збройні конфлікти фактично стали полігонами, де перевіряються нові зразки озброєння і військової техніки, форми і способи застосування збройних сил, а також лідерські якості офіцера. На їх прикладі можна простежити стан еволюції воєнного мистецтва і спрогнозувати його подальший розвиток. За результатами збройних конфліктів виникають нові засоби збройної боротьби на основі передових технологій, що, в свою чергу,

призводить до змін характеру збройного протиборства, форм і способів їх ведення, використовується нові тактичні прийоми.

Пошук новітніх і досконалих форм і методів навчання курсантів (слухачів). Сміливе впровадження в освітню діяльність інтегральних занять, передбачаючи їх підготовку і проведення кількома колективами викладачів. На цих заняттях доцільно відпрацьовувати питання, які не містять елементів практичних дій на полі бою. Наприклад, усвідомлення завдання, оцінювання обстановки, прийняття рішення, здійснення розрахунків, відпрацювання бойових документів, заслуховування доповідей про обстановку та ін.

Упровадження інтегрованих занять дозволяє збагатити освітню діяльність за змістом і формою, метою є розкриття загальних закономірностей, законів, ідей, теорій [4, С.68].

Упровадження в кожне заняття яскравих прикладів, які мали місце в сучасних локальних війнах і в зоні проведення АТО. Уміло пов'язувати тематику того чи іншого заняття із вдало підібраним прикладом. Це спонукає курсанта (слухача) не тільки активно шукати відповіді на ті чи інші складні питання у бойових статутах або на сторінках окремих директив, але і звертатися до досвіду недавнього минулого, бойового досвіду АТО.

Відмова від шаблону, постійний пошук нових шляхів вирішення завдань, які виникають у процесі управління частинами, значною мірою сприяють успіху управління підлеглими під час підготовки і в ході бою.

Залучення до проведення занять фахівців, які мають достатній досвід, набутий під час проходження служби в зоні АТО, і досвід інших локальних війн. Такі заняття викликають у курсантів (слухачів) велику зацікавленість, сприяють вагомішому засвоєнню навчального матеріалу, надовго залишаються в пам'яті й надають можливість у подальшому використовувати набуті знання під час виконання обов'язків у військах на тій чи іншій посаді.

Питання збору, узагальнення й упровадження бойового досвіду в освітню діяльність ВВНЗ України є одним із пріоритетних завдань усіх підрозділів вищих військових навчальних закладів нашої батьківщини.

Сучасні військові дослідники впевнені, що, принаймні, сімдесят відсотків втрат під час проведення АТО на Донбасі пов'язані з відсутністю досвіду ведення бойових дій, низьким рівнем професіоналізму, а також з ігноруванням своїх переваг і слабких сторін ворога.

Досвід провідних і суміжних з Україною країн світу свідчить, що наукові дослідження в галузі воєнної історії є одним з фундаментів в роботі щодо формування високого морально-психологічного стану особового складу силових структур та консолідації населення країни.

Глибоке дослідження сучасної воєнної історії, застосування надбань національної, історико-культурної і військової спадщини є важливим чинником нашого поступу вперед у справі відродження Українського війська, а популяризація історії національного військового будівництва, наших славетних бойових традицій є вагомим внеском у збереження історичної пам'яті народу.

Список літератури:

1. Овчаренко В. В., Семенов С. С., Фалько С. А. Воєнно-історичні дисципліни у вищих військових навчальних закладах України: проблеми та перспективи змін // Честь і закон. – 2017. 62 (№ 3), С. 26–34.
2. Концепція воєнної історії України. Міністерство оборони України, 8.12.2017 р., Київ. – 4 с.
3. Хантінгтон Семюел. Офіцерська служба як професія. [Електронний ресурс] / Семюел Хантінгтон. – Режим доступу : <http://www.strana-oz.ru/2002/8/officerskaya-sluzhba-kak-professiya> 20.10.2019. – Назва з екрана.
4. Голубок М. Г., Лиходій О. В., Нестеренко О. О., Фалько С. А. Аналіз бойового досвіду ведення локальних війн і шляхи його впровадження в освітню діяльність Національної академії Національної гвардії України // Честь і Закон –2018, 2 (65). – С.68–77.

Кейс-метод (case- study) у системі професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищому військовому закладі освіти України

Реформування національної системи освіти України, сучасні тенденції світової інтеграції у пріоритетні завдання висувають проблему розвитку особистості, формування у неї відповідних професійних компетентностей.

У зв'язку із цим актуальності набуває впровадження інтерактивних методів навчання і виховання, які є дієвим засобом в опануванні сучасних технологій, підвищенні ефективності навчання і якості знань, формуванні життєвої і професійної компетентності тих, хто навчається.

Суть інтерактивних методів навчання полягає у тому, що навчальний процес організовується на основі взаємодії, діалогу, в ході якого навчаються критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, враховувати альтернативні думки, приймати продумані рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватись з іншими людьми.

До провідних методів інтерактивних форм навчання відносяться тренінги, ділові та рольові ігри, навчальні групові дискусії, мозковий штурм тощо. Чільне місце в останній час посідає метод аналізу ситуацій (case-study).

Проблема впровадження методу case-study в практику вищої професійної освіти в даний час є вельми актуальною, що обумовлюється двома тенденціями [1]:

- перша витікає із загальної спрямованості розвитку освіти, її орієнтації не стільки на отримання конкретних знань, скільки на формування професійної компетентності, умінь і навиків розумової діяльності, розвиток здібностей особи, серед яких особлива увага приділяється здібностям до навчання, зміни парадигми мислення, умінню переробляти величезні масиви інформації;

• друга витікає з розвитку вимог до якості фахівця, який повинен володіти також здатністю оптимальної поведінки в різних ситуаціях, відрізнятися системністю і ефективністю дій в умовах кризи.

Нові Стандарти вищої військової освіти України визначають ряд загальних і професійних компетентностей військового спеціаліста, які мають бути сформовані під час навчання у вузі. Серед них, зокрема, «здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності», «здатність діяти соціально відповідально та свідомо», «здатність приймати обґрунтовані рішення», «здатність працювати автономно та в команді (включаючи навички лідерства)», «здатність до самоосвіти, пошуку, аналізу та критичного оцінювання інформації з різних джерел» тощо. Зазначені компетентності ефективно можуть формуватися за допомогою інтерактивних методів навчання та виховання, зокрема, методу case-study.

Головна мета методу case-study – спільними зусиллями групи курсантів проаналізувати ситуацію – case, яка має місце у реальному житті і розробити практичне рішення; закінчення процесу – оцінка запропонованих алгоритмів і вибір кращого в контексті поставленої проблеми.

Використання методу case-study у навчанні курсантів дозволяє підвищити пізнавальний інтерес до навчальних дисциплін, сприяє розвитку дослідницьких, комунікативних і творчих навичок.

Метод case-study – інструмент, який дозволяє застосувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань. Метод сприяє розвитку у курсантів креативного, самостійного, критичного мислення, відповідальності; формує вміння вислуховувати і враховувати альтернативну точку зору, аргументовано висловлювати свою; формує здатність до саморозвитку, самовдосконаленню і самореалізації.

За допомогою цього методу курсанти мають можливість проявити і удосконалити аналітичні навички, навчитися працювати у команді, знаходити найбільш раціональне вирішення поставленої проблеми, застосувати теоретичні

знання під час виконання практичних завдань; формувати соціальну, комунікативну та інш. компетентності, що передбачені у нових Стандартах вищої військової освіти України.

Список використаних джерел

1. Александр Долгоруков. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения [Електронний ресурс] <http://www.vshu.ru/>

2. Інтерактивні методи навчання у вищій школі : навчально-методичний посібник / О. І. Січкарук. – Київ : Таксон, 2006. – 88 с.

3. Педагогіка вищої школи [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 626 с.

4. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. – Київ : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

Юр'єва Н.В.,

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України
Національної академії Національної гвардії України

Мацегора Я.В.,

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України
Національної академії Національної гвардії України

Особливості ієрархії копінг-стратегій у військовослужбовців підрозділів з конвоювання екстрадиції та охорони підсудних

Надання переваги тим чи іншим копінгам, як когнітивним та поведінковим способам подолання специфічних зовнішніх і внутрішніх вимог, що постійно

змінюються, які оцінюються людиною як значні або такі, що переважають її можливості [1], є важливою характеристикою військовослужбовців підрозділів з конвоювання екстрадиції та охорони підсудних.

Р. Лазарус один із перших звернувся до поняття копінгу для опису усвідомлених стратегій подолання стресу та інших ситуацій, які викликають тривогу. Проведений Р. Лазарусом та С. Фолькманом факторний аналіз дозволив виділити два типи копінгів: проблемно-орієнтовані, які спрямовані на подолання самого джерела стресу, і емоційно-орієнтовані, що направлені на подолання емоційного збудження, викликаного стресором [2]. В. Вейтен, М. Ллойд додали третій тип – когнітивно-орієнтовані стратегії, які спрямовані на зміну ставлення до ситуації [3]. Зазвичай, люди використовують усі три типи копінг-стратегій, надаючи переваги різним типам.

Метою нашого дослідження стало визначення особливості ієрархії копінг-стратегій у військовослужбовців підрозділів з конвоювання екстрадиції та охорони підсудних [4]. В дослідженні взяли участь військовослужбовці, які пройшли обстеження за допомогою методики “Діагностика копінг-стратегій: опитувальник COPE” (Ч. Кавер, М. Шейєр, Д. Вентрауб).

Проведене дослідження показало, що у офіцерів є більш вираженою ієрархія копінгів, тобто розрив між найбільшим і найменшим показниками. У офіцерів це відповідно: “Позитивне переформулювання” (13,73±2,14) та “Використання “заспокійливих” (5,14±2,08). У військовослужбовців військової служби за контрактом – “Активне оволодіння собою” (12,79±2,33) та “Використання “заспокійливих” (5,65±2,51).

Хоча в обох групах перші три позиції належать таким копінгам, як “Позитивне переформулювання” (13,73±2,14 та 11,86±2,46 відповідно), “Активне оволодіння собою” (13,50±2,08 та 12,79±2,33 відповідно) та “Планування” (13,39±2,36 та 12,24±2,58 відповідно), у офіцерів показники за ними є значно вищими, ніж у військовослужбовців військової служби за контрактом. Відмінними є і ієрархії цих копінгів у досліджуваних групах. Так,

офіцери є більш зосередженими на роботі зі своїм ставленням до ситуації (“Позитивне переформулювання”) та на можливості впливати згідно свого плану на ситуацію (“Планування”), а військовослужбовці-контрактники – на роботі зі своїми переживаннями (“Активне оволодіння собою”).

Копінги, які належать в ієрархії обох груп до середніх позицій, мають практично рівні показники: “Придушення конкуруючої діяльності” (12,03±2,56 та 11,55±2,54 відповідно), “Використання соціальної підтримки інструментального характеру” (11,35±2,59 та 11,24±2,51 відповідно), “Гумор” (10,95±2,67 та 10,31±2,98 відповідно), “Прийняття” (10,57±2,83 та 9,51±2,75 відповідно), “Стримання” (10,55±2,02 та 9,70±2,47 відповідно), а також “Використання соціальної підтримки з емоційних причин” (9,89±2,53 та 9,32±2,52 відповідно). Виняток становлять “Стримання” та “Прийняття”, розбіжності між якими досягають рівня статистичної значущості ($t=2,26$, $t=2,29$ відповідно, $p \leq 0,05$ для обох значень). Ці данні засвідчують, що офіцери є більш здатними (підготовленими) приймати негативні наслідки ситуації, що склалася, і відмовлятися від імпульсивних дій, пов’язаних з вираженням негативних емоцій. Це дозволяє їм ефективніше зберігати психічну енергію для подолання якщо не стресової ситуації, то хоча б її негативних наслідків. Так, приймаючи ситуацію, військовослужбовець менше витрачає енергії на метапереживання (переживання з приводу своїх негативних переживань – провини, страху, чому так сталося і хто у цьому винний). Проявляючи стриманість, людина не загострює стосунки з оточуючими, і в результаті може не лише розраховувати на їх допомогу, але й не витрачає енергію на розв’язання конфліктних ситуацій, що виникають внаслідок імпульсивних та агресивних дій на адресу оточуючих.

В обох досліджуваних групах найменш вираженими є показники за такими низькопродуктивними копінгами, як “Використання “заспокійливих”” (5,14±2,08 та 5,65±2,51 відповідно), “Поведінкове уникнення проблем” (7,07±2,67 та 7,45±2,55 відповідно), “Концентрація на емоціях” (7,64±2,47 та 8,04±2,33 відповідно), “Заперечення” (7,78±2,27 та 7,73±2,39 відповідно) та “Мисленнєве

уникнення проблем” ($8,01 \pm 2,49$ та $8,21 \pm 2,43$), “Звернення до релігії” ($8,66 \pm 2,99$ та $8,49 \pm 3,41$ відповідно). У більшості випадків військовослужбовці військової служби за контрактом мають за цими копінгамі дещо вищі показники, ніж офіцери. Хоча ці розбіжності і не сягають рівня статистичної значущості, проте вони є додатковим свідченням меншої вираженості векторності структури копінгів від продуктивних до непродуктивних у військовослужбовців військової служби за контрактом порівняно з офіцерами.

Аналіз цих даних засвідчив, що в обох досліджуваних групах перевага віддається продуктивним копінг-стратегіям над непродуктивними та емоційно орієнтованими. Проте, у групі офіцерів ця закономірність є більш вираженою. Так, офіцери порівняно з військовослужбовцями військової служби за контрактом мають значно вищі показники продуктивних копінгів і дещо менші – емоційно орієнтованих. У стресових умовах вони більш спрямовані на керування ситуації, а без такої можливості – на зміну свого ставлення до неї. Офіцери менш схильні, ніж військовослужбовці-контрактники, “розпорошуватися” на метапереживання і створювати конфліктні ситуації через небажання (невміння) контролювати прояв своїх негативних емоцій. Це дозволяє їм ефективніше зберігати не лише власну психічну енергію, але й зберігати можливість залучування зовнішніх ресурсів (допомога, насамперед, співслужбовців та іншого соціального оточення). Ці дані є свідченням того, що офіцери проявляють більшу активність не тільки у зовнішній, але й у внутрішній – ментальній діяльності.

Список використаних джерел

1. Lazarus R., Folkman S. Stress, appraisal and coping. New York: Springer, 1984. 456 s.
2. Lazarus R. Emotions and interpersonal relationships: toward a person-centered conceptualization of emotions and coping. *Journal of Personality*. 2006. Vol. 74. № 1. P. 9-43.

3. Weiten W., Lloyd M., Dunn D., Hammer E. Theories of Personality. Psychology Applied to Modern Life: Adjustment in the 21st Century (9th ed.). Belmont, 2009. P. 32-69.

4. Юр'єва Н.В. Життєстійкість, як важлива характеристика стресостійкості військовослужбовців Національної гвардії України. *Проблеми екстремальної та кризової психології* : зб. наук. пр./ Нац. ун-т цивільного захисту України. Х. : НУЦЗУ, 2014. Вип.16. С. 243-250.

5. Юр'єва Н.В. Мотиваційні ресурси стресостійкості військовослужбовців підрозділів Національної гвардії України з конвоювання екстрадиції та охорони підсудних: автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.09. Харків, 2015.

23 с

ЗМІСТ

<i>Белай С.В., Минько О.В. Цивільно-військове співробітництво як складова частина стратегічних комунікацій</i>	3
<i>Васищев В.С. Протидія інформаційно-психологічному впливу противника на особовий склад військових частин Національної гвардії України при проведенні маршу</i>	5
<i>Васильченко Р.В. Освітній аспект світоглядної культури</i>	8
<i>Волошко С.А. Необхідність вдосконалення нормативно-правової бази оцінювання морально-психологічного стану військовослужбовців Національної гвардії України</i>	11
<i>Горєлишев С.А., Байда М.С. Перспективні підходи щодо автоматизації роботи психолога Національної гвардії України</i>	14
<i>Гринзовський А.М., Калаищенко С.І., Харитонова А.В. Формування компетентностей з домедичної допомоги як елементу соціальної адаптації в колективі у курсантів Національної академії Національної гвардії України в системі національної та міжнародної безпеки</i>	17
<i>Данильченко О.А. Структура готовності майбутніх офіцерів до професійного спілкування у правоохоронній діяльності</i>	20
<i>Загребельний О.В. Розвиток ідей педагогіки миру як соціально-гуманітарний аспект підготовки правоохоронців до професійної самореалізації</i>	23
<i>Ілюк О.О. Травматична пам'ять як перманентний чинник посттравматичних стресових розладів</i>	26
<i>Калаищенко С.І., Гринзовський А.М. Впровадження стандартів НАТО в організацію медичного, психофізіологічного та психологічного забезпечення працівників екстремального профілю діяльності як складова безпеки України</i>	30
<i>Керницький О.М., Шабаліна М.О. Організаційні та психолого-педагогічні аспекти здійснення супервізії діяльності психологів військових частин НГУ</i>	32
<i>Кондратюк-Антонова Т.В. Щодо питання військово-соціальної роботи сил сектору безпеки та оборони України</i>	35

<i>Колесніченко О.С., Куруч О.С. Мотиви, причини суїцидальної поведінки серед представників екстремальних видів діяльності.....</i>	<i>38</i>
<i>Ліпатов І.І. Можливості інформаційно-психологічної складової інформаційної боротьби.....</i>	<i>42</i>
<i>Лиман А.А. Уявлення військовослужбовців Національної гвардії України про виправданий ризик у професійній діяльності.....</i>	<i>45</i>
<i>Медвідь М.М., Черніченко І.Ю. Підвищення кваліфікації як вирішення проблеми адаптації до освітньої діяльності викладача-початківця вищого військового навчального закладу.....</i>	<i>50</i>
<i>Міришук О.Є. Поняття професійно-психологічної підготовки в Національній гвардії України.....</i>	<i>57</i>
<i>Непіненко Л.П. Методологічна культура особистості та стратегії її розвитку у офіцерів-магістрів.....</i>	<i>60</i>
<i>Орел О.О. Корупційні ризик-ситуації : сутність та різновиди.....</i>	<i>63</i>
<i>Островерх А.М. Розвиток в Україні цивільно-військового співробітництва.....</i>	<i>65</i>
<i>Пасічник В.І. Проблемні аспекти здійснення інформаційно-психологічної протидії негативному впливу противника на особовий склад при проведенні АТО та ООС.....</i>	<i>68</i>
<i>Пащенко А.О., Проблеми професійно-психологічного відбору до лав Національної гвардії України.....</i>	<i>71</i>
<i>Рютін В.В., Луцьов О.Ю. Деякі аспекти підготовки офіцерів по роботі з особовим складом у Національній гвардії України.....</i>	<i>73</i>
<i>Салієнко О.О., Жінки військовослужбовці, їх соціальний захист.....</i>	<i>76</i>
<i>Севрук І.І. Модель реалізації принципу гендерної рівності в системі військово-соціального управління.....</i>	<i>80</i>
<i>Семенов С.С Корупція як інституціональна загроза національній безпеці України.....</i>	<i>83</i>

<i>Склярів М.В. Визначення психофізіологічних якостей водія, необхідних для успішного керування автомобільною технікою.....</i>	<i>86</i>
<i>Стурденко Д.О. Національній гвардії України, як суспільне явище.....</i>	<i>88</i>
<i>Соколовський В.В., Соколовська Ю.В. Цивільні службовці у контексті реформи демократичного цивільного контролю над зброєними силами та іншими військовими формуваннями в Україні.....</i>	<i>90</i>
<i>Товма І.М. Залежність ефективності діяльності особового складу від якості прийняття та реалізації рішення.....</i>	<i>94</i>
<i>Товма М.І. Роль політичної установки у детермінації поведінки людини при інформаційно-психологічному впливі.....</i>	<i>07</i>
<i>Товма М.І., Мартишко Д.І. Особливості психологічної реабілітації учасників бойових дій.....</i>	<i>100</i>
<i>Товма М.І., Омельченко В.І. Розроблення практичних рекомендацій з підвищення іміджу військових частин Національної гвардії України в місцях постійної дислокації... </i>	<i>103</i>
<i>Фалько С.А. Роль воєнної історії в формуванні лідерських якостей сучасного офіцера України.....</i>	<i>106</i>
<i>Чупрінова Н.Ю. Кейс-метод (case- study) у системі професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищому військовому закладі освіти України.....</i>	<i>110</i>
<i>Юр'єва Н.В., Мацегора Я.В. Особливості ієрархії копінг-стратегій у військовослужбовців підрозділів з конвоювання екстрадиції та охорони підсудних.....</i>	<i>112</i>
<i>Зміст.....</i>	<i>117</i>

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Матеріали науково-практичної конференції (українською)

Друкується в авторській редакції

Відповідальний за випуск:
В.В. Рютін

Комп'ютерна верстка:
М.О. Ніконенко

Підписано до друку 28.10.2019 р. Формат паперу 60x84/16. Ризограф.
Папір офсетний. Ум. друк. арк. 1,0. Облік.-вид. арк. 1,0. Тираж 60 прим.
Зам. № 1971.

Редакційно-видавниче відділення Національна академія Національної
гвардії України

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 1840 від 10.06.2004 р.

Друкарня Національної академії Національної гвардії України
61001, м. Харків, майдан Захисників України, 3

Всеукраїнська науково-практична конференція Національна академія Національної гвардії України
29 жовтня 2019 року, м. Харків